

Jak założyć własną firmę w Polsce

Krzysztof Wach

KRAKÓW

Jak założyć własną firmę w Polsce

Krzysztof Wach

Instytut Wspierania Przedsiębiorczości w Krakowie
Urząd Miasta Krakowa – Wydział Strategii i Rozwoju Miasta

Kraków 2005

Recenzent
Prof. dr hab. Małgorzata Bednarczyk - Uniwersytet Jagielloński

Projekt okładki:
Łukasz Wólek

Korekta:
Marek Sieja

© Copyright by Krzysztof Wach, Kraków 2005

ISBN 83-922856-2-X – wersja elektroniczna
(ISBN 83-922856-1-1 – wersja drukowana)

Wydawca:
Instytut Wspierania Przedsiębiorczości w Krakowie
31-752 Kraków, ul. Wańkowicza 112

Urząd Miasta Krakowa – Wydział Strategii i Rozwoju Miasta
31-004 Kraków, Plac Wszystkich Świętych 3/4

Druk i oprawa:
Drukarnia ‘Poli-druk’
30-332 Kraków, ul. Swoboda 4

Objętość: 4,0 ark. wyd.
Nakład: 1000 egz.

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Formalno-organizacyjne aspekty zakładania małego przedsiębiorstwa	7
1.1. Mały i średni przedsiębiorca w polskim ustawodawstwie	9
1.2. Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej	12
1.3. Ograniczenia działalności gospodarczej	21
1.3.1. Działalność koncesjonowana	22
1.3.2. Działalność licencjonowana	24
1.3.3. Działalność wymagająca zezwolenia lub zgody	26
1.3.4. Działalność regulowana	28
1.3.5. Działalność objęta obowiązkiem posiadania kwalifikacji zawodowych	30
Rozdział 2. Rejestracja działalności gospodarczej	31
2.1. Postępowanie przygotowawcze do założenia firmy	33
2.2. Rejestracja firm jednoosobowych i spółek cywilnych	37
2.3. Rejestracja spółek handlowych	45
Rozdział 3. Opodatkowanie działalności gospodarczej	49
3.1. System podatkowy w Polsce	51
3.2. Formy opodatkowania podatkiem dochodowym	53
3.2.1. Karta podatkowa	57
3.2.2. Ryczałt ewidencjonowany	59
3.2.3. Podatkowa książka przychodów i rozchodów	64
3.3. Podatek od towarów i usług VAT	68
Rozdział 4. Zatrudnianie pracowników	71
4.1. Rodzaje porozumień umownych o świadczenie pracy	73
4.2. Dokumentowanie stosunku pracy	76
4.3. Wybrane zagadnienia prawa pracy	79
4.4. Składki ubezpieczeniowe	81
Literatura	87
Informacja o Autorze	91

Wstęp

Promowanie postaw przedsiębiorczych jest zasadniczym elementem polityki Unii Europejskiej i Polski, bowiem to właśnie małe i średnie przedsiębiorstwa są głównym motorem rozwoju gospodarki. Uruchamianie własnej działalności gospodarczej wbrew pozorom nie jest jednak proste. Celem publikacji jest zatem przekazanie podstawowych informacji dotyczących warunków uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Ze względu na cel publikacji jest ona napisana prostym i zrozumiałym językiem. Książka zawiera wiele rad i wskazówek dla osób, które chcą założyć własną firmę i samodzielnie ją prowadzić. Ze względu jednak na obszerny zakres tematyki, autor zdecydował się wybrać te sprawy, które wydają się być najważniejsze z punktu widzenia osoby planującej uruchomienie drobnej działalności gospodarczej.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich jest swoistego rodzaju syntetycznym przeglądem ram formalno-prawnych dla uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Omówione zostały w nim podstawowe przepisy i regulacje dotyczące uruchamiania działalności gospodarczej, w tym również ograniczenia swobody działalności gospodarczej (licencje, koncesje, pozwolenia).

Rozdział drugi zawiera praktyczne wskazówki i porady na temat procesu rejestracji działalności gospodarczej. Ze względu na adresatów publikacji autor położył znaczący nacisk na kwestie związane z uruchamianiem jednoosobowych przedsiębiorstw osób prywatnych.

Rozdział trzeci porusza kwestie związane z opodatkowaniem działalności gospodarczej. Omówiono system podatkowy Polski oraz przedstawiono poszczególne formy opodatkowania dochodów osób fizycznych. Omówiono również kwestie związane z podatkiem od towarów i usług VAT.

Rozdział czwarty stanowi przegląd warunków zatrudniania pracowników, rozliczania się z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, jak również omawia wybrane elementy prawa pracy, które wydają się być kluczowe dla przedsiębiorców.

Książka z założenia stanowić ma jedno z wielu źródeł elementarnej wiedzy na temat warunków uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Mam nadzieję, iż ułatwi ona osobom podejmującym próby założenia własnej firmy przebrnąć przez meandry procesu założycielskiego.

Za wsparcie podczas przygotowywania niniejszej pracy pragnę serdecznie podziękować wielu osobom, których tu nie wymieniam, a których uwagi były cenne i wzbogaciły książkę. Proszę, aby moje szczególnie gorące podziękowania za cenne, konstruktywne i życzliwe wskazówki przyjęła Pani Profesor Małgorzata Bednarczyk.

Krzysztof Wach

Rozdział 1

Formalno-organizacyjne aspekty zakładania małego przedsiębiorstwa

1.1. Mały i średni przedsiębiorca w polskim ustawodawstwie

Podstawowym aktem prawnym regulującym w Polsce działalność gospodarczą oraz definiującym pojęcie przedsiębiorcy, a także jego wielkość jest ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (dalej w skrócie SDG)¹. Rozwiązania przyjęte w tej ustawie tworzą w odróżnieniu od wcześniej obowiązujących przepisów „zdecydowanie lepsze otoczenie prawne dla przedsiębiorców, a także stwarzają szanse na skuteczniejszą ochronę ich interesów”². Podejmowanie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa (SDG, art. 6). Działalność gospodarcza definiowana jest jako wszelka działalność - wytwórcza, handlowa, usługowa, budowlana i wydobywcza, a także wykonywanie wolnych zawodów - prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły w celach zarobkowych i na własny rachunek.

Działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

*Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, art. 2
(Dz.U.2004 Nr 173, poz. 1807)*

W literaturze naukowej istnieje wiele definicji przedsiębiorcy, każda z nich bierze pod uwagę różne kryteria i czynniki (np. związane z funkcjami ekonomicznymi, indywidualnymi cechami, sposobem pełnienia funkcji kierowniczych)³. Przyjąć można, że przedsiębiorcą jest ten, kto prowadzi działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa i ogrywa pierwszoplanową rolę w procesie przedsiębiorczości. W ujęciu prawnym przedsiębiorcą jest każdy kto prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek, a którym może być:

- osoba fizyczna prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą,
- osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej,
- osoba prawna (spółki kapitałowe prawa handlowego),

¹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. Nr 173, poz. 1807.

² *Informacje na temat działań Rządu w celach ułatwienia zakładania i prowadzenia przedsiębiorstw*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, 30 czerwca 2004, s.1.

³ Więcej na ten temat zob.: *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, red. B.Piasecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź 2001, s.24-30.

- jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, która jednocześnie na mocy odrębnych ustaw uzyskała zdolność prawną (spółki osobowe prawa handlowego).

Przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

*Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, art. 4
(Dz.U. 2004 Nr 173, poz. 1807)*

Obecne uregulowania działalności gospodarczej, pomimo słusznej niekiedy krytyki, wprowadziły wiele udogodnień dla przedsiębiorców. Swoistym *novum* jest bowiem możliwość złożenia przez przedsiębiorcę wniosku do właściwego organu administracji fiskalnej o wiążącą interpretację stosowanego prawa podatkowego w jego indywidualnej sprawie (SDG, art. 10). Ograniczony został zakres obowiązujących koncesji, licencji i zezwoleń (SDG, art. 46-75). Znacznie została też ograniczona kontrola przedsiębiorcy prowadzona przez zewnętrzne organy⁴. Czas trwania wszystkich kontroli w ciągu roku w wypadku podmiotów polskich nie może przekraczać 4 tygodni, a w wypadku oddziałów i przedstawicielstw podmiotów zagranicznych - 8 tygodni (SDG, art. 83). Ponadto wprowadzono zakaz prowadzenia więcej niż jednej kontroli równocześnie (SDG, art. 82). Zasadom tym nie podlegają kontrole w zakresie podatku od towarów i usług (VAT). Ustawa wprowadziła również nową klasyfikację małych i średnich przedsiębiorców, która jest nie tylko zbieżna z wspólnotowym ustawodawstwem, ale również korzystniejsza dla przedsiębiorców (SDG, art.104-106).

Przyjęta w ustawie klasyfikacja małych i średnich przedsiębiorstw oparta jest na kryteriach ilościowych (tabela 1). Za mikroprzedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz który osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości 2 milionów euro, lub którego suma aktywów bilansu nie przekroczyła równowartości 2 milionów euro (SDG, art. 104). Mały przedsiębiorca definiowany jest jako zatrudniający średniorocznie mniej niż 50 osób przy założeniu, że osiągnął przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości 10 milionów euro lub suma aktywów bilansu sporządzonego na koniec roku obrotowego nie jest wyższa niż

⁴ P.Blajer, *Poprawki krytykowane i popierane*, „Rzeczpospolita”, 1 lipca 2004 r.

równowartość 10 milionów euro (SDG, art. 105). Odpowiednio średni przedsiębiorca zatrudnia średniorocznie mniej niż 250 pracowników, osiąga przychód netto do równowartości 50 milionów euro, lub sumą aktywów bilansu nie przekracza równowartości 43 milionów euro (SDG, art. 106). W definicji również uwzględniono kryteria niezależności. Nie uważa się jednak za mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo, przedsiębiorcy, w którym przedsiębiorcy inni niż mikro-, mali lub średni posiadają (SDG, art. 108):

- 25% i więcej wkładów, udziałów lub akcji;
- prawa do 25% i więcej udziału w zysku;
- 25% i więcej głosów w zgromadzeniu wspólników (akcjonariuszy).

Tabela 1. Klasyfikacja mikro-, małych i średnich przedsiębiorców w Polsce

kryterium	mikro- przedsiębiorca	mały przedsiębiorca	średni przedsiębiorca
zatrudnienie	< 10 osób	< 50 osób	< 250 osób
obroty netto	< 2 mln euro	< 10 mln euro	< 50 mln euro
aktywa	< 2 mln euro	< 10 mln euro	< 43 mln euro
niezależność	niezależne	niezależne	niezależne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. Nr 173, poz. 1807

Przedsiębiorca zobowiązany jest do wykonywania działalności gospodarczej na zasadach uczciwej konkurencji oraz z poszanowaniem dobrych obyczajów (SDG, art. 17). Ponadto jest zobowiązany do spełnienia wszystkich określonych prawem warunków wykonywania działalności gospodarczej (SDG, art. 18).

Zapamiętaj!

Każdy przedsiębiorca jest traktowany przez polskie sądy i organy administracji podatkowej jak tak zwany „profesjonalista”, co oznacza iż od przedsiębiorcy wymagana jest pełna znajomość przepisów prawa. Dlatego przynajmniej na początkowym etapie uruchamiania działalności gospodarczej zalecane są konsultacje z prawnikiem (radcą prawnym) i doradcą podatkowym (księgowym).

1.2. Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej

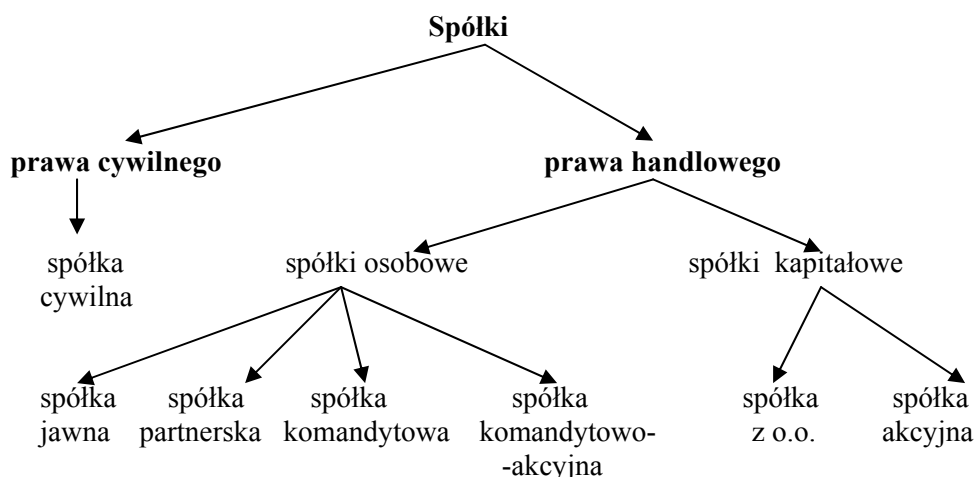
Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej są uregulowane w następujących aktach prawnych:

- kodeks spółek handlowych (spółki osobowe i kapitałowe prawa handlowego)⁵,
- kodeks cywilny (spółka cywilna, indywidualny przedsiębiorca)⁶.

Przedsiębiorca rozpoczynający działalność gospodarczą ma pełną swobodę wyboru formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa, z zastrzeżeniem odrębnych przepisów, które mogą wykluczać daną formę prawną dla danego rodzaju działalności gospodarczej (np. banki). Ogólnie mówiąc, podmioty gospodarcze prowadzące działalność w Polsce można podzielić na (ilustracja 1, tabela 2):

- osoby fizyczne (indywidualni przedsiębiorcy oraz wspólnicy spółek cywilnych),
- osoby prawne (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna, inne podmioty mające osobowość prawną),
- jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej (spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna).

Ilustracja 1. Podział spółek w polskim ustawodawstwie

Źródło: K.Wach, *Jak założyć firmę w Unii Europejskiej*, wyd. II uaktualnione, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s.276

⁵ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.

⁶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.

Tabela 2. Charakterystyka form organizacyjno-prawnych w polskim ustawodawstwie

Forma Kryterium	Indywidualny przedsiębiorca	Spółka cywilna	Spółka jawna	Spółka partnerska	Spółka komandytowa	Spółka komandytowo - akcyjna	Spółka z o.o.	Spółka Akcyjna
Cel zawiązania	dowolne przedsięwzięcie gospodarcze	dowolne przedsięwzięcie gospodarcze	dowolne przedsięwzięcie gospodarcze	wykonywanie minimum jednego zawodu wolnego	prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną nazwą	prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną nazwą	każdy cel prawnie dopuszczany	prawo nie określa
Założyciele (wspólnicy)	osoba fizyczna - właściciel	min. 2 osoby fizyczne lub prawne	min. 2 osoby fizyczne lub prawne	min. 2 (wyłącznie osoby fizyczne)	min. 2, w tym: komplementariusz, komandytariusz	min. 2, w tym: komplementariusz, akcjonariusz	min. 1 (ale nie jednoosobowa spółka z o.o.)	min. 1 (ale nie jednoosobowa spółka z o.o.)
Osobowość prawna	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	ma osobowość prawną	ma osobowość prawną
Akt założycielski	brak	umowa pisemna	umowa pisemna	umowa w formie aktu notarialnego	umowa w formie aktu notarialnego	statut w formie aktu notarialnego	umowa w formie aktu notarialnego	statut w formie aktu notarialnego
Minimalny kapitał zakładowy	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	50 000 PLN	50 000 PLN	500 000 PLN
Minimalna wysokość wkładu lub udziału	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	500 PLN	1 grosz
Organy	brak	brak	brak	brak (ale umowa może przewidywać zarząd)	brak	-walne zgromadzenie; -rada nadzorcza (gdy min. 26 akcjonariuszy)	-walne zgromadzenie wspólników; -rada nadzorcza; -komisja rewizyjna	-walne zgromadzenie akcjonariuszy; -rada nadzorcza; -komisja rewizyjna

Reprezentowanie	właściciel	każdy wspólnik	każdy wspólnik (umowa może przewidywać inaczej)	każdy partner (umowa może przewidywać inaczej)	każdy komplementariusz (umowa może przewidywać inaczej)	każdy komplementariusz (umowa może przewidywać inaczej)	zarząd	zarząd
Podział zysku	cały wypracowany zysk dla właściciela	równy (umowa może przewidywać inaczej)	równy (umowa może przewidywać inaczej)	równy (umowa może przewidywać inaczej)	proporcjonalnie do wkładów (umowa może przewidywać inaczej)	proporcjonalnie do wkładów (umowa może przewidywać inaczej)	w stosunku do udziałów	od wartości akcji (umowa może przewidywać inaczej)
Odpowiedzialność	całym swoim majątkiem osobistym	całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi wspólnikami	całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi wspólnikami	każdy partner za swoje poczynania	każdy komplementariusz całym swoim majątkiem, każdy komandytariusz tylko do sumy komandytowej	każdy komplementariusz całym swoim majątkiem	spółka do wysokości udziału wspólników oraz majątku spółki	spółka do wysokości majątku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeksu spółek handlowych, Dz. U. Nr 94, poz.. 1037 z późn. zm.

Każda z form prawnych prowadzenia działalności gospodarczej ma z punktu widzenia przedsiębiorcy zarówno wady, jak i zalety. Istotnym jest, by przy wyborze formy nie tylko je uwzględnić, ale również dopasować do danego rodzaju działalności gospodarczej.

Indywidualny przedsiębiorca

Prowadzenie działalności gospodarczej w formie jednoosobowego przedsiębiorstwa prywatnego osoby fizycznej jest jednym z najprostszych form prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Pojęcie osoby fizycznej zostało bardzo precyzyjnie zdefiniowane w kodeksie cywilnym⁷. Działalność taka jest prowadzona we własnym imieniu i na własny rachunek. Oznacza to, iż w obrocie gospodarczym podmiot taki występuje pod nazwiskiem przedsiębiorcy (oraz jego osobistym numerem NIP), a ewentualna nazwa firmy jest tutaj fakultatywna. Samodzielny przedsiębiorca ponosi pełną odpowiedzialność za ewentualne straty i zobowiązania oraz jest indywidualnie odpowiedzialny za zgromadzenie kapitału zakładowego. Największą zaletą tej formy prawnej jest bardzo prosta i tania procedura rejestracyjna, natomiast największą wadą niczym nieograniczona odpowiedzialność za zobowiązania firmy (tabela 3).

Tabela 3. Zalety i wady jednoosobowego przedsiębiorstwa prywatnego

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none">• prosta i tania procedura rejestracji• brak określonego prawem minimalnego kapitału zakładowego• jednoosobowe zarządzanie (elastyczność podejmowania decyzji)• możliwość wyboru dogodnej formy opodatkowania• możliwość stosowania uproszczonych form księgowych• właścicielowi przypada cały zysk	<ul style="list-style-type: none">• nieograniczona odpowiedzialność całym majątkiem osobistym• brak możliwości zatrudnienia w firmie rodziny właściciela

Źródło: opracowanie własne

Spółka cywilna

Spółka cywilna uregulowana jest w kodeksie cywilnym⁸. Z dniem 1 stycznia 2001 roku spółka cywilna utraciła osobowość prawną. Nie jest traktowana jako przedsiębiorstwo, natomiast każdy ze wspólników spółki cywilnej traktowany jest jako przedsiębiorca. Spółkę tą mogą zawiązać co najmniej dwie osoby fizyczne lub prawne. Do zawiązania spółki cywilnej wymagana jest pisemna umowa spółki. Spółka ta nie ma prawa do posługiwania się własną nazwą, jednak rejestracja każdego ze wspólników działalności gospodarczej pod tą samą nazwą w rzeczywistości daje takie prawo. Spółka posiada własny numer NIP (podobnie jak

⁷ *Ibidem*, art. 8-32.

⁸ *Ibidem*, art. 860-875.

REGON), jednak podatnikami podatku dochodowego są poszczególni wspólnicy. Płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne natomiast może być albo spółka, albo każdy ze wspólników z osobna. Wspólnicy solidarnie i bez ograniczeń odpowiadają za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem osobistym (tabela 4).

Tabela 4. Zalety i wady spółki cywilnej

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • brak określonego prawem minimalnego kapitału zakładowego • możliwość wniesienia do spółki aportu rzeczowego • możliwość wniesienia do spółki jako wkładu własnej pracy • możliwość wyboru dogodnej formy opodatkowania • możliwość stosowania uproszczonych form księgowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wspólnicy odpowiadają solidarnie i bez ograniczeń za zobowiązania spółki • odejście wspólnika oznacza rozwiązanie spółki • brak możliwości zatrudnienia w firmie rodziny wspólników

Źródło: opracowanie własne

Spółka jawna

Spółka jawna uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 22-84). Prowadzi ona przedsiębiorstwo pod własną nazwą (firmą). Jako spółka osobowa prawa handlowego jest zawiązywana na podstawie pisemnej umowy spółki pomiędzy co najmniej dwiema osobami fizycznymi lub prawnymi. Spółka jawna powstaje z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców, jednak nie jest osobą prawną. Płatnikiem podatku VAT jest spółka, natomiast płatnikami podatku dochodowego są poszczególni wspólnicy. Każdy wspólnik odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczeń całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką (tabela 5). Prawo do reprezentowania spółki ma każdy wspólnik. Uogólniając można przyjąć, iż spółka jawna jest odpowiednikiem spółki cywilnej, jednak stosowanym do przedsięwzięć o większym rozmiarze. Wartym zauważenia jest fakt, iż koszty zawiązania spółki jawnej są znacznie większe niż spółki cywilnej.

Tabela 5. Zalety i wady spółki jawnej

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • brak określonego prawem minimalnego kapitału zakładowego • możliwość wniesienia do spółki aportu rzeczowego • możliwość stosowania uproszczonych form księgowych 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym • wspólnicy odpowiadają solidarnie i bez ograniczeń za zobowiązania spółki • trudność odejścia wspólnika ze spółki • na przyjęcie nowego wspólnika wymagana jest zgoda wszystkich wspólników

Źródło: opracowanie własne

Spółka partnerska

Spółka partnerska uregulowana w kodeksie spółek handlowych (art. 86-101) jest spółką osobową, utworzoną przez partnerów (wspólników) w celu wykonywania więcej niż jednego wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą (art.86, § 1). Partnerami w spółce mogą być osoby uprawnione do wykonywania następujących zawodów (art. 88): adwokat; aptekarz; architekt; biegły rewident; broker; broker ubezpieczeniowy; doradca podatkowy; księgowy; lekarz; lekarz stomatolog; lekarz weterynarz; notariusz; pielęgniarka; położna; radca prawny; rzecznik patentowy; rzeczoznawca majątkowy; tłumacz przysięgły; oraz - od 15 stycznia 2004 r. - inżynier budownictwa. Umowa spółki partnerskiej musi być zawarta w formie aktu notarialnego. Spółka powstaje z chwilą rejestracji w sądzie gospodarczym. Partner nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania spółki powstałe w związku z wykonywaniem przez pozostałych partnerów wolnego zawodu w spółce (art. 95 §1). Spółka może dobrowolnie powołać zarząd (art. 97).

Spółka komandytowa

Spółka komandytowa uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 102-124). W spółce komandytowej występują dwa rodzaje wspólników: komplementariusz i komandytariusz. Za zobowiązania spółki wobec wierzycieli odpowiada co najmniej jeden wspólnik (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona do wysokości sumy komandytowej (tabela 6). Umowa spółki pomiędzy co najmniej dwoma wspólnikami musi być sporządzona w formie aktu notarialnego. Spółka powstaje z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców.

Tabela 6. Zalety i wady spółki komandytowej

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none">• brak określonego prawem minimalnego kapitału zakładowego• możliwość wniesienia do spółki aportu rzeczowego• odpowiedzialność komandytariusza za zobowiązania spółki jest ograniczona do określonego limitu	<ul style="list-style-type: none">• konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym• komplementariusze odpowiadają solidarnie i bez ograniczeń za zobowiązania spółki• na przyjęcie nowego wspólnika wymagana jest zgoda wszystkich wspólników

Źródło: opracowanie własne

Spółka komandytowo-akcyjna

Spółka komandytowo-akcyjna uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 125-1150). W spółce komandytowo-akcyjnej za zobowiązania spółki odpowiada bez ograniczeń co najmniej jeden wspólnik (komplementariusz), a co najmniej jeden wspólnik jest akcjonariuszem. Minimalny kapitał zakładowy wynosi co najmniej 500 000 PLN. Statut spółki musi być zawarty w formie aktu notarialnego. Statutowym organem spółki jest walne zgromadzenie oraz dobrowolnie rada nadzorcza. Spółka powstaje z chwilą wpisu do rejestru sądowego.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 151-300). Może być zawiązana przez co najmniej jednego wspólnika w każdym celu prawnie dopuszczonym. Statut spółki musi mieć formę aktu notarialnego. Minimalny kapitał zakładowy wynosi 50000 PLN. Istnieje możliwość wniesienia aportu rzeczowego (tabela 7). Minimalna wysokość jednego udziału wynosi 50 PLN (od 15 stycznia 2004 r.). Spółka podlega rejestracji w rejestrze przedsiębiorców prowadzonym przez sądy rejonowe. Statutowe organy spółki to: zarząd, rada nadzorcza oraz zgromadzenie wspólników. Spółka posiada osobowość prawną.

Tabela 7. Zalety i wady spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none">• odpowiedzialność wspólników (udziałowców) jest ograniczona do określonej kwoty udziału• możliwość powoływania do kierownictwa spółki osób nie będących wspólnikami• możliwość powstania jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością• możliwość odejścia lub przyjęcia nowego wspólnika bez konieczności rozwiązania spółki• wysoka wiarygodność spółki wynikająca z kapitału spółki	<ul style="list-style-type: none">• konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym• umowa w formie aktu notarialnego• obowiązek prowadzenia pełnej księgowości• wysokie koszty zawiązania spółki• minimalny kapitał zakładowy wynosi 50 tys. PLN

Źródło: opracowanie własne

Spółka akcyjna

Spółka akcyjna uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 301-490). Może być zawiązana przez co najmniej jedną osobę. Statut spółki musi być sporządzony w formie aktu notarialnego. Minimalny kapitał zakładowy wynosi

500 000 PLN (tabela 8). Wraz z nowelizacją Ustawy minimalna wartość nominalna akcji wynosi 1 grosz zgodnie z amerykańską zasadą „penny stock”. Statutowe organy spółki to: zarząd, zgromadzenie akcjonariuszy oraz rada nadzorcza.

Tabela 8. Zalety i wady spółki akcyjnej

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiedzialność akcjonariuszy (założycieli) jest ograniczona do wysokości posiadanych akcji • możliwość powoływania do kierownictwa spółki osób nie będących wspólnikami • możliwość odejścia lub przyjęcia nowego wspólnika bez konieczności rozwiązania spółki • możliwość pozyskania kapitału w drodze publicznej emisji akcji • bardzo wysoka wiarygodność spółki wynikająca z dużego kapitału spółki 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym • statut w formie aktu notarialnego • wysokie koszty zawiązania spółki • obowiązek prowadzenia pełnej księgowości • minimalny kapitał zakładowy wynosi 500 tys. PLN

Źródło: opracowanie własne

Jednymi z najważniejszych dokumentów rejestracyjnych firmy są akty założycielskie, czyli akty stwierdzające fakt założenia danego podmiotu gospodarczego. W zależności od formy prawnej podmiotu akty te przyjmują różną formę (tabela 9). Umowy spółek zawierane dla celów dowodowych w formie pisemnej są podstawowym dokumentem stwierdzającym fakt zawiązania spółki oraz regulującym stosunki pomiędzy wspólnikami. Nie mogą one zawierać postanowień sprzecznych z obowiązującym prawem (zwłaszcza Kodeksem spółek handlowych). Jedynie umowa spółki cywilnej i jawnej jest umową cywilno-prawną nie wymagającą potwierdzenia notarialnego. W wypadku pozostałych spółek umowy muszą być zawierane w formie aktu notarialnego, a w wypadku spółki akcyjnej i komandytowo-akcyjnej wymagane jest sporządzenie statutu spółki w formie aktu notarialnego. Dokumenty te muszą być złożone wraz z wnioskiem rejestracyjnym w sądzie rejestrowym. Jedynie jednoosobowe przedsiębiorstwo osoby fizycznej działa na podstawie zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej. Spółki cywilne nie są przedsiębiorstwami w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, stąd oprócz umowy spółki wymagana jest rejestracja każdego ze wspólników w ewidencji działalności gospodarczej.

Tabela 9. Akty założycielskie podmiotów gospodarczych

Podmiot gospodarczy	Akt założycielski	Wymogi legalizacyjne
jednoosobowe przedsiębiorstwo prywatne	zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej	zgłoszenie do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez urząd gminy
spółka cywilna	umowa spółki w formie pisemnej dla celów dowodowych, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej	
spółka jawna	umowa spółki w formie pisemnej dla celów dowodowych	zarejestrowanie spółki w sądzie rejestrowym
spółka partnerska	umowa spółki w formie aktu notarialnego	
spółka komandytowa	umowa spółki w formie aktu notarialnego	
spółka komandytowo-akcyjna	statut spółki w formie aktu notarialnego	
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	umowa spółki w formie aktu notarialnego	
spółka akcyjna	statut spółki w formie aktu notarialnego	

Źródło: opracowanie własne na podstawie L.A.Załączny, *Drobna przedsiębiorczość. Organizacyjne aspekty zakładania małych i średnich firm*, Wydawnictwo Kolonia Limited, Wrocław 2003, s.38-39

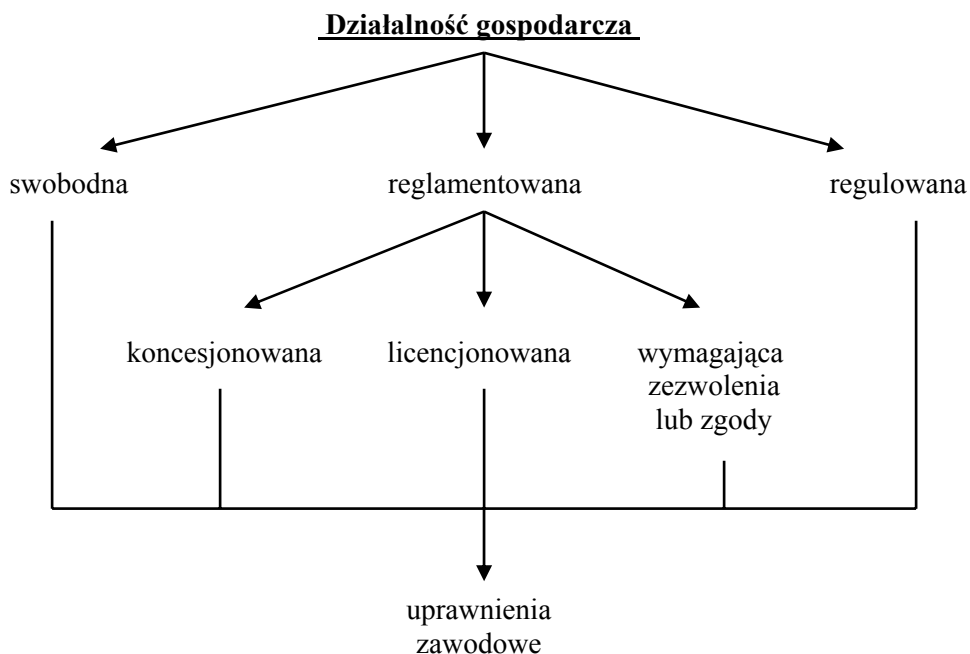
1.3. Ograniczenia działalności gospodarczej

Ograniczenie swobody prowadzenia działalności gospodarczej dotyczy jedynie wybranej grupy przedsiębiorców, a wynika albo bezpośrednio z Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej albo z odrębnych przepisów prawnych. Ze względu na warunki umożliwiające prowadzenie działalności reglamentowanej w Polsce wyróżnić można cztery podstawowe grupy działalności gospodarczej podlegających ograniczeniu, a mianowicie (ilustracja 2):

- działalność koncesjonowana,
- działalność licencjonowana,
- działalność wymagająca zezwolenia lub zgody,
- działalność regulowana.

Dodatkowo w niektórych wypadkach prowadzenie działalności gospodarczej zarówno reglamentowanej, jak i swobodnej uwarunkowane jest obowiązkiem posiadania kwalifikacji zawodowych przez przedsiębiorcę lub zatrudnionego pracownika.

Ilustracja 2. Ograniczenia działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. 2004, Nr 173, poz. 1807

1.3.1. Działalność koncesjonowana

Do wykonywania działalności koncesjonowanej konieczne jest udzielenie koncesji przez odpowiedni organ administracji publicznej, zwany organem koncesyjnym. Uzyskanie koncesji obecnie wymaga jedynie wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie (SDG, art. 46):

- poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin, wydobywania kopalin ze złóż, bezzbiornikowego magazynowania substancji oraz składowania odpadów w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych,
- wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią i amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym,
- wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji i obrotu paliwami i energią,
- ochrony osób i mienia,
- rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych,
- przewozów lotniczych.

Szczegółowe warunki wykonywania działalności koncesjonowanej określają odrębne akty prawne. Występować o udzielenie koncesji mogą wszyscy przedsiębiorcy na jednakowych zasadach. Wniosek o udzielenie koncesji powinien zawierać (SDG, art. 49):

- nazwę (firmę) przedsiębiorcy, jego siedzibę i adres,
- numer w rejestrze przedsiębiorców (KRS) lub numer w ewidencji działalności gospodarczej,
- numer identyfikacji podatkowej (NIP),
- określenie rodzaju i zakresu wykonywania działalności gospodarczej, na którą ma być udzielona koncesja,
- dodatkowe informacje oraz dokumenty (załączniki) określone w przepisach odrębnych ustaw.

Organ koncesyjny może odmówić udzielenia koncesji lub w uzasadnionych wypadkach ograniczyć jej zakres w stosunku do wniosku o udzielenie koncesji (tabela 10). O udzielenie koncesji może ubiegać się podmiot, który działalności gospodarczej jeszcze nie podjął, jeżeli zamierza ją podjąć po uzyskaniu koncesji. Organ koncesyjny może w takim wypadku wydać promesę udzielenia koncesji, czyli przyrzeczenie jej wydania. Procedura taka, ze względu na jasność i przejrzystość ewentualnych negatywnych skutków rejestracji działalności gospodarczej, jest zalecana dla przedsiębiorców planujących uruchomienie działalności gospodarczej podlegającej koncesjonowaniu. Koncesji udziela się na czas oznaczony, z reguły nie krótszy niż 5 lat i nie dłuższy niż 50 lat chyba, że przedsiębiorca wnioskuje o krótszy okres (SDG, art. 47, ust. 3). Natomiast okres ważności promesy na wydanie koncesji nie może być krótszy niż 6 miesięcy (SDG, art. 60, ust. 3). Odmowa wydania koncesji, która nastąpić może wyłącznie w formie decyzji administracyjnej podlega zaskarżeniu w trybie przewidzianym w kodeksie postępowania administracyjnego. Za udzielenie koncesji lub promesy na udzielenie koncesji, jak również zmian w koncesji pobierane są opłaty skarbowe. Ich wysokość

określona jest w załączniku do Ustawy o opłacie skarbowej i z reguły opłata standardowa wynosi 600 PLN (dla przykładu opłata za wydanie koncesji na wykonywanie działalności w zakresie obrotu paliwami i energią wynosi 4164 PLN, transportu lotniczego 2500 PLN⁹).

Tabela 10. Organy koncesyjne

Zakres działalności	Podstawa prawna	Organ koncesyjny
przewozy lotnicze	Ustawa z 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze	Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego
wytwarzanie, przetwarzanie, magazynowanie, przesłanie, dystrybucja i obrót paliwami i energią	Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne	Prezes Urzędu Regulacji Energetyki
poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin, wydobywanie kopalin ze złóż, bezzbiornikowe magazynowanie substancji oraz składowanie odpadów w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górnictwa	Ustawa z 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze	Minister Środowiska
usługi w zakresie ochrony osób i mienia	Ustawa z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
wytwarzanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami o znaczeniu wojskowym lub policyjnym, obróć technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym	Ustawa z 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych, z wyjątkiem programów publicznej radiofonii i telewizji	Ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

Źródło: Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki i Pracy RP, <http://www.mg.gov.pl> (stan na sierpień 2005)

⁹ Ustawa z dnia 9 września 2000 roku o opłacie skarbowej, Dz.U. Nr 86, poz. 960 z późn. zm. z 2005 roku.

1.3.2. Działalność licencjonowana

Od 2004 roku podjęcie działalności gospodarczej jest uwarunkowane uzyskaniem licencji jedynie w wypadku działalności związanej z transportem, a mianowicie (SDG, art. 75, ust. 3):

- podejmowanie i wykonywanie transportu drogowego (w tym działalność taksówkarzy i firm przewozowych w transporcie krajowym i międzynarodowym),
- wykonywanie przewozów kolejowych osób lub rzeczy oraz udostępniania pojazdów trakcyjnych.

Szczegółowy tryb i warunki ich przyznawania licencji określone zostały w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. Nr 125, poz. 1371 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. Nr 86, poz. 789 z późn. zm.).

Wysokość opłat za udzielenie licencji określona została we właściwych rozporządzeniach do powyższych ustaw a uzależniona jest od okresu, na jaki została udzielona licencja (tabela 11). Licencje na działalność z zakresu transportu drogowego wydawane są na okres nie krótszy niż 2 lata, a nie dłuższy niż 50 lat, natomiast licencje w zakresie transportu kolejowego wydaje się na czas nieokreślony (przy czym nie uprawnia ona przedsiębiorcy do dostępu do infrastruktury kolejowej).

Licencji udziela się na pisemny wniosek przedsiębiorcy. Dla osób planujących uruchomić działalność gospodarczą objętą licencjonowaniem zalecane jest – podobnie jak w wypadku działalności koncesjonowanej – uzyskanie promesy jeszcze przed rejestracją działalności gospodarczej¹⁰.

¹⁰ Więcej na ten temat zob.: *Konkurencja na torach*, „Biuletyn Górnicy” 2004, nr 7-8 (lipiec-sierpień).

Tabela 11. Wysokość opłat licencyjnych

Rodzaj licencji	Podstawa prawna	Organ licencyjny	Wysokość opłaty
licencja na wykonywanie krajowego transportu drogowego taksówką	Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. Nr 125, poz. 1371 z późn. zm.)	właściwy wójt, burmistrz lub prezydent miasta	od 200 do 450 PLN
licencja na wykonywanie krajowego transportu drogowego osób samochodem nie będącym taksówką	Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. Nr 125, poz. 1371 z późn. zm.)	właściwy starosta	od 700 do 900 PLN
licencja na wykonywanie krajowego transportu rzeczy	Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. Nr 125, poz. 1371 z późn. zm.)	właściwy starosta	od 800 do 1000 PLN
licencja na wykonywanie międzynarodowego transportu osób	Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. Nr 125, poz. 1371 z późn. zm.)	Minister Infrastruktury	od 8000 do 12 000 PLN
licencja na wykonywanie międzynarodowego transportu rzeczy	Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. Nr 125, poz. 1371 z późn. zm.)	Minister Infrastruktury	od 9000 do 13 000 PLN
licencja na transport kolejowy	Ustawa z dnia 28 marca 2003r. o transporcie kolejowym (Dz. U. Nr 86, poz. 789 z późn. zm.)	Prezes Urzędu Transportu Kolejowego	nie więcej niż 2000 euro (równowartość w złotych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie wysokości opłat za czynności administracyjne związane z wykonywaniem transportu drogowego oraz za egzaminowanie i wydawanie certyfikatu kompetencji zawodowych, Dz.U 2004, Nr 82, poz. 759

1.3.3. Działalność wymagająca zezwolenia lub zgody

Obowiązek uzyskiwania zezwoleń obejmuje bardzo wiele dziedzin działalności gospodarczej. Wynika on z szeregu przepisów szczegółowych, które zostały wymienione w Ustawie o swobodzie działalności gospodarczej (art. 75, ust. 1):

- 1) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231, z późno zm.);
- 2) ustawy z dnia 29 lipca 1992 r. o grach i zakładach wzajemnych (Dz.U. z 2004 r. Nr 4, poz. 27);
- 3) ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. Nr 123, poz. 600, z późn. zm.);
- 4) ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. Nr 132, poz. 622, z późn. zm.);
- 5) ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198 i Nr 122, poz. 1143);
- 6) ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 515, z późno zm.) w zakresie produkcji tablic rejestracyjnych;
- 7) ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (Dz.U. z 2002 r. Nr 49, poz. 447, z późn. zm.);
- 8) ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. z 2004 r. Nr 159, poz. 1667);
- 9) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe;
- 10) ustawy z dnia 21 lipca 2000 r. - Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. Nr 73, poz. 852, z późn. zm.);
- 11) ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (Dz.U. Nr 103, poz. 1099, z późn. zm.);
- 12) ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.);
- 13) ustawy z dnia 11 maja 2001 r. - Prawo o miarach (Dz.U. Nr 63, poz. 636, z późn. zm.);
- 14) ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747, z 2002 r. Nr 113, poz. 984 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959);
- 15) ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. Nr 76, poz. 811, z późn. zm.) w zakresie prowadzenia laboratorium referencyjnego;
- 16) ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt (Dz.U. Nr 123, poz. 1350, z 2003 r. Nr 122, poz. 1144 i Nr 208, poz. 2020 oraz z 2004 r. Nr 91, poz. 877);
- 17) ustawy z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2004 r. Nr 53, poz. 533, z późn. zm.);
- 18) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. Nr 125, poz. 1371, z późn. zm.);
- 19) ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie (Dz.U. Nr 62, poz. 574);

- 20) ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (Dz.U. Nr 130, poz. 1112, z późn. zm.);
- 21) ustawy z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz.U. Nr 169, poz. 1385 oraz z 2004 r. Nr 91, poz. 870 i Nr 96, poz. 959);
- 22) ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. Nr 124, poz. 1151 oraz z 2004 r. Nr 91, poz. 870 i Nr 96, poz. 959);
- 23) ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz.U. Nr 124, poz. 1154 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959);
- 24) ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U. Nr 130, poz. 1188 oraz z 2004 r. Nr 69, poz. 627 i Nr 96, poz. 959);
- 25) ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 29, poz. 257 i Nr 68, poz. 623);
- 26) ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. Nr 146, poz. 1546).

W powyższych przepisach szczegółowych uregulowane są takie przykładowe zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej jak:

- zezwolenia na wyrób, rozlew, oczyszczanie, skażenie i odwadnianie spirytusu, wydzielanie spirytusu z innego wytworu, a także wyrób i rozlew wódek oraz na wytwarzanie wyrobów tytoniowych,
- zezwolenia na hurtowy obrót napojami alkoholowymi, sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia na miejscu lub poza miejscem sprzedaży, wyrób i rozlew wyrobów winiarskich,
- zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej,
- zezwolenia wydawane na podstawie przepisów o nasiennictwie,
- zezwolenia na konfekcjonowanie i obrót środkami ochrony roślin,
- zezwolenia na hurtowy obrót środkami farmaceutycznymi i materiałami medycznymi, wytwarzanie tych środków i materiałów oraz prowadzenie apteki ogólnodostępnej,
- zezwolenia na zarządzanie lotniskiem,
- zezwolenia na działalność związaną z wykorzystywaniem energii atomowej,
- zezwolenia na wykonywanie czynności agenta ubezpieczeniowego,
- zezwolenia na prowadzenie działalności polegającej na usuwaniu, wykorzystywaniu i unieszkodliwianiu odpadów komunalnych,
- zezwolenia na obrót w kraju i z zagranicą zwierzyną żywą, z wyłączeniem sprzedaży dokonywanej przez dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich na terenie kraju,
- zezwolenia na sprzedaż usług turystycznych obejmujących polowania w kraju dla cudzoziemców i polowania za granicą, posiadanie, hodowanie,
- zezwolenia na utrzymywanie chartów rasowych lub ich mieszańców,
- zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób pojazdami samochodowymi nie będącymi taksówkami,
- zezwolenia na prowadzenie magazynu celnego lub składu celnego,
- zezwolenia na organizację imprez turystycznych oraz pośredniczenie na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych,

- zezwolenia na świadczenie usług detektywistycznych,
- zezwolenia na produkcję i dystrybucję tablic rejestracyjnych,
- zezwolenia na wytwarzanie, przetwarzanie i przerabianie środków odurzających i substancji psychotropowych, przywóz i wywóz z zagranicy tych środków oraz obrót hurtowy nimi,
- zezwolenia na uprawę maku i konopi włóknistych,
- zezwolenia na produkcję i wprowadzanie do obrotu dietetycznych środków spożywczych i odżywek, a także wprowadzanie do obrotu takich artykułów przywożonych z zagranicy oraz produkcję i wprowadzanie do obrotu jako środków spożywczych lub ich składników takich substancji, które nie były stosowane w celu żywienia ludzi,
- zezwolenia na prowadzenie schronisk dla bezdomnych zwierząt, grzebowisk i spalarni zwłok zwierząt i ich części,
- zezwolenia na eksploatację publicznej sieci telefonicznej lub sieci publicznej, przeznaczonej do rozpowszechniania lub rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych, na używanie urządzeń radiowych do nadawania i transmisji,
- zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych,
- zezwolenia na urządzenie i prowadzenie działalności w zakresie gier losowych i zakładów wzajemnych.

Niektóre rodzaje działalności gospodarczej, których wykonywanie uwarunkowane było wcześniej uzyskaniem koncesji lub licencji, wymagają obecnie jedynie uzyskania zezwolenia w drodze administracyjnej. W niektórych wypadkach natomiast oprócz uzyskania licencji wymagane jest dodatkowo uzyskanie zezwolenia. Organy wydające odpowiednie zezwolenia oraz warunki i procedury ich uzyskania są wskazane w przepisach szczegółowych wymienionych powyżej. Za wydanie odpowiedniego zezwolenia pobierane są opłaty skarbowe, których wysokość waha się od kilkudziesięciu do kilku tysięcy złotych.

Uzyskania zgody natomiast wymaga prowadzenie systemu płatności lub systemu rozrachunku papierów wartościowych zgodnie z odrębnymi przepisami szczegółowymi (SDG, art. 75, ust. 4). Z kolei wykonywanie działalności związanej z narażeniem na działanie promieniowania jonizującego wymaga jedynie zgłoszenia o wykonywaniu takiej działalności (SDG, art. 75, ust. 2).

1.3.4. Działalność regulowana

Działalność regulowana to działalność gospodarcza, której wykonywanie wymaga spełnienia szczególnych warunków, określonych przepisami prawa (SDG, art. 5, ust. 5). Jeśli przepisy odrębnych ustaw stwierdzają, iż dany rodzaj działalności jest działalnością regulowaną to przedsiębiorca może wykonywać tę działalność, jeżeli spełnia szczególne warunki określone przepisami tej odrębnej

ustawy oraz po uzyskaniu wpisu do rejestru działalności regulowanej (SDG, art. 64, ust. 1). Rejestr ten jest prowadzony przez organ wskazany w danej ustawie. Wpisu do rejestru dokonuje się na podstawie wniosku zainteresowanego przedsiębiorcy, do którego należy dołączyć oświadczenie o spełnieniu warunków wymaganych do prowadzenia danej działalności. Do działalności regulowanej należą następujące rodzaje działalności gospodarczej:

- wyrób i rozlew wyrobów winiarskich, wyrób i rozlew napojów spirytusowych, wyrób, oczyszczanie, skazanie, odwadnianie alkoholu etylowego,
- przechowywanie dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców o czasowym okresie przechowywania,
- konfekcjonowanie i obrót środkami ochrony roślin,
- usługi detektywistyczne,
- prowadzenie przedsiębiorstwa składowego (domu składowego),
- organizowanie wyścigów konnych,
- prowadzenie: indywidualnej praktyki lekarskiej, indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej, grupowej praktyki lekarskiej, oraz kształcenie i kształcenie podyplomowe lekarzy i lekarzy dentyków,
- obrót materiałem siewnym,
- prowadzenie ośrodka szkolenia kierowców, pracowni psychologicznej dla instruktorów, egzaminatorów i kierowców. Organizowanie kursów dokształcających dla kierowców przewożących towary niebezpieczne,
- wytwarzanie i magazynowanie biokomponentów,
- prowadzenie indywidualnej praktyki pielęgniarek, położnych, indywidualnej specjalistycznej praktyki pielęgniarek, położnych albo grupowej praktyki pielęgniarek, położnych, a także kształcenie podyplomowe pielęgniarek i położnych,
- działalność pocztowa nie wymagająca zezwolenia,
- prowadzenie stacji kontroli pojazdów,
- organizacja profesjonalnego współzawodnictwa sportowego,
- działalność telekomunikacyjna,
- organizowanie imprez turystycznych oraz pośredniczenie na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych (nie na rzecz organizatorów turystyki legitymujących się stosownym wpisem na liście), świadczeniu usług turystycznych obejmujących: polowania wykonywane przez cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, polowania za granicą,
- działalność kantorowa.

Na dokonanie wpisu do rejestru organ go prowadzący ma 7 dni od dnia złożenia przez przedsiębiorcę wniosku. Jeśli do 14 dni organ nie poinformuje o wpisie do rejestru działalności regulowanej przedsiębiorca może podjąć działalność regulowaną po uprzednim poinformowaniu o tym właściwego organu. Wpis do rejestru działalności regulowanej podlega opłacie skarbowej, której wysokość uzależniona jest od rodzaju działalności (tabela 12).

Tabela 12. Opłaty za dokonanie wpisu do rejestru działalności regulowanej

Rodzaj działalności regulowanej	Wysokość opłaty
działalność na podstawie przepisów o ruchu drogowym	400 PLN
wyrób i przetwarzanie alkoholu etylowego	11 400 PLN
wytwarzanie wyrobów tytoniowych	11 400 PLN
wyrób i rozlew napojów spirytusowych	11 400 PLN
działalność kantorowa	1 063 PLN
usługi turystyczne	500 PLN
obrót materiałem siewnym	278 PLN
konfekcjonowanie lub obrót środkami ochrony roślin	1 100 PLN
usługi pocztowe	400 PLN
działalność pozostała, nie wymienione powyżej	600 PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika do Ustawy z dnia 9 września 2000 roku o opłacie skarbowej, Dz.U. Nr 86, poz. 960 z późn. zm. z 2005 roku

1.3.5. Działalność objęta obowiązkiem posiadania kwalifikacji zawodowych

Poza omówionymi powyżej ograniczeniami w prowadzeniu działalności gospodarczej na przedsiębiorcy – bez względu na rodzaj ograniczenia - spoczywa obowiązek zapewnienia, że prace będą wykonywane przez osoby posiadające określone kwalifikacje lub niezbędne przygotowanie. Obowiązek ten wynika z szeregu przepisów szczegółowych i dotyczy między innymi takich zawodów jak:

- adwokaci i aplikanci adwokaccy,
- radcy prawni i aplikanci radcowscy,
- biegli sądowi i tłumacze przysięgli,
- rzecznicy patentowi,
- biegli rewidenci,
- doradcy podatkowi,
- maklerzy,
- aktuariusze, agenci lub brokerzy ubezpieczeniowi,
- kierownicy aptek oraz hurtowni farmaceutycznych,
- personel lotniczy,
- lekarze i lekarze stomatolodzy,
- lekarze weterynarii,
- nauczyciele (w tym nauczyciele akademicy).

Ponadto szereg zawodów wymaga uzyskania zezwolenia lub licencji na ich wykonywanie (np. licencja pracownika ochrony fizycznej, licencja detektywa), względnie uzyskania uprawnień zawodowych (np. uprawnienia SEP dla elektryków).

Rozdział 2

Rejestracja działalności gospodarczej

2.1. Postępowanie przygotowawcze do założenia firmy

Proces założycielski, czyli proces uruchamiania działalności gospodarczej, oznacza zorganizowanie nowego przedsiębiorstwa przez osobę nie będącą do tej pory przedsiębiorcą poprzez jego wyodrębnienie pod względem ekonomicznym, organizacyjnym i prawnym¹. Proces ten można podzielić na dwa zasadnicze etapy, a mianowicie:

- etap przygotowawczy (*pre-registration stage*);
- etap rejestracyjny (*start-up stage*).

Podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej jest alternatywą zawodową dla wielu osób, zwłaszcza dotkniętych skutkami bezrobocia. Większość z nich jednak ze względu na barierę psychologiczną nie wykracza w swoich planach poza rozważenie takiej decyzji. Z drugiej strony jest również grupa takich osób, które po rozważeniu i przeanalizowaniu możliwości samozatrudnienia jako alternatywy zawodowej deklarują gotowość podjęcia samodzielnej działalności gospodarczej. Faza ta obejmuje inkubację pomysłu na przedsiębiorczość poprzez sformułowanie odpowiednich celów przedsięwzięcia oraz określenie alternatyw. Niezmiernie istotna jest w tej fazie weryfikacja koncepcji prowadzenia własnej działalności gospodarczej poprzez sporządzenie studium wykonalności, czyli studium możliwości realizacji zaplanowanego przedsięwzięcia gospodarczego (biznes planu). Z kolei etap rejestracyjny rozpoczyna się od formalnoprawnego aktu założenia firmy oraz organizacyjnej i ekonomicznej struktury podmiotu gospodarczego, a jej uwieńczeniem jest zainicjowanie (podjęcie) działalności gospodarczej (ilustracja 3).

Właściwy pomysł na przedsiębiorczość to jeden z pierwszych, a zarazem niezbędny krok do uruchomienia własnej działalności gospodarczej. Inkubacja pomysłu na własny biznes wymaga nie tylko odpowiedniej wiedzy, umiejętności, czy obserwacji rynku, ale przede wszystkim kreatywności. Analiza impulsów rynkowych, a zwłaszcza umiejętność dostrzeżenia niszy (luki) rynkowej jest niezbędna do generowania właściwego pomysłu na własny biznes. Rodzajów luk rynkowych może być wiele²:

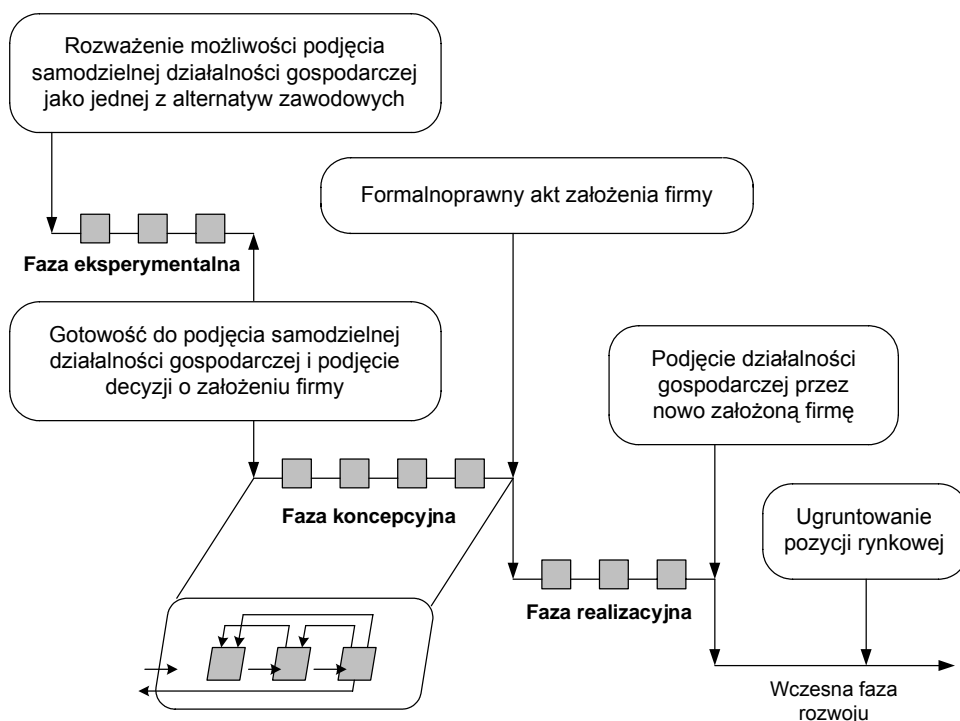
- nisza ilościowa (na rynku występuje stały brak konkretnych produktów),
- nisza jakościowa (oferowanie towaru, który będzie jakościowo lepszy niż wszystko, co jest dostępne na rynku w danym regionie),
- nisza asortymentowa (brak poszczególnych artykułów, brak rozmiarów, brak zestawów),
- nisza czasowa (wychwycenie okresów, kiedy co jakiś czas artykuł nie jest dostępny na rynku),
- nisza dystrybucyjna (oferowanie na rynek tańszych towarów, ze względu na zakup bezpośrednio od producenta, z pominięciem hurtowni),

¹ Więcej na ten temat zob.: J.Mugler, H.Neubauer, *Unternehmensgründung. Seminartunterlagen*, Wirtschatsuniversität, Wiedeń 1992.

² W.Markowski, *ABC Small business 'u*, Wydawnictwo Marcus s.c., Łódź 2002, s.36.

- nisza cenowa (zaoferowanie swojego towaru wyraźnie taniej, na skutek obniżenia jednostkowego zysku).
- nisza obyczajowa (oferowanie produktów, które wywołują konflikt z ogólnie przyjętymi normami społecznymi),
- nisza formalnoprawna (wykorzystywanie niedoskonałości przepisów prawa).

Ilustracja 3. Przebieg procesu założycielskiego firmy

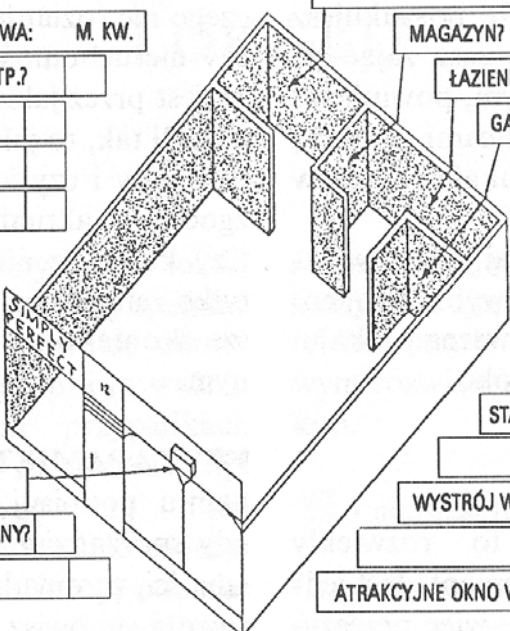

Zródło: M.Kuipers, *Erfolgsfaktoren der Unternehmensgründung*, Dissertation der Hochschule St. Gallen 1990, s.13 za: *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, red. B.Piasecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź 2001, s.99

W postępowaniu przygotowawczym istotną rolę odgrywają potrzeby lokalowe. Istotne jest określenie wymogów jakim powinien sprostać lokal, czy budynek przeznaczony na realizowanie zamierzonego przedsięwzięcia gospodarczego. Przedsiębiorca powinien zapewnić, aby lokal, w którym prowadzona jest działalność gospodarcza był w zgodzie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi, BHP, przeciwpożarowymi, a także branżowymi. Niekiedy niezbędne są badania kontrolne dopuszczające lokal do celów gospodarczych (np. Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Straż Pożarna, Cech Kominiarski). Jeżeli lokal znajduje się w obiekcie zabytkowym, wtedy należy wystąpić do wojewódzkiego konserwatora zabytków o zgodę na lokalizację firmy. Ponadto, jeżeli lokal wymaga adaptacji należy zamówić projekt architektoniczny adaptacji lokalu i złożyć go wraz z podaniem o zezwolenie na wykonanie adaptacji w urzędzie gminy.

LOKAL SKLEPOWY — LISTA KONTROLNA

WEWNĄTRZ:	POWIERZCHNIA HANDLOWA: M. KW.	POMIESZCZENIE BIUROWE?	M KW.
	ODPOWIEDNIE REGAŁY ITP.?	MAGAZYN?	
	ODPOW. OGRZEWANIE?	ŁAZIENKA, TOALETA?	
	JASNE OŚWIETLENIE?	GARDEROBA?	
	DOBRA WYKŁ. PODŁOG.?	TELEFON?	
		KASA SKLEPOWA?	

STAN BUDYNKU:
WYSTRÓJ WNEŹRZA:
ATRAKCYJNE OKNO WYSTAWOWE?

ALARM PRZECIWWŁ.?	
SZYLD ŁATWY DO WYMIANY?	
DOBRE ZAMKI I KRATY?	

SPRAWY FINANSOWE:

ROCZNY CZYNSZ:	USTALONY DO DNIA:
OPŁATA Z GÓRY (ZALICZKA)?	
UBEZPIECZENIE BUDYNKU:	PŁACI WŁAŚCICIEL/NAJEMCA
OKRES NAJMU:	LAT; DATA WYGAŚNIĘCIA:
USŁUGI KOMUNALNE:	ROCZNIE

LOKALIZACJA:

MIEJSCE: CENTRUM / W POBLIŻU CENTRUM / PRZEDMIEŚCIE / ZA MIASTEM
PARKOWANIE: PRZED WEJŚCIEM / SĄSIEDNIA ULICA / POBLISKI PARKING
OKOLICA: SKLEPY „PODRĘCZNE” / SKLEPY „SPECJALISTYCZNE” / BARY SZYBKIEJ OBSŁUGI / BIURA
W POBLIŻU: SZKOŁA / BIURA / FABRYKA / SZPITAL
W POBLIŻU: PRZYSTANEK AUTOBUSOWY / INNY / SKRZYŻOWANIE
NAJBLIŻSZA KONKURENCJA:

Źródło: P.Hingston, *Wielka księga małego biznesu*, Wydawnictwo Signum, Kraków 1992, s.92

WARSZTAT/FABRYCZKA — LISTA KONTROLNA

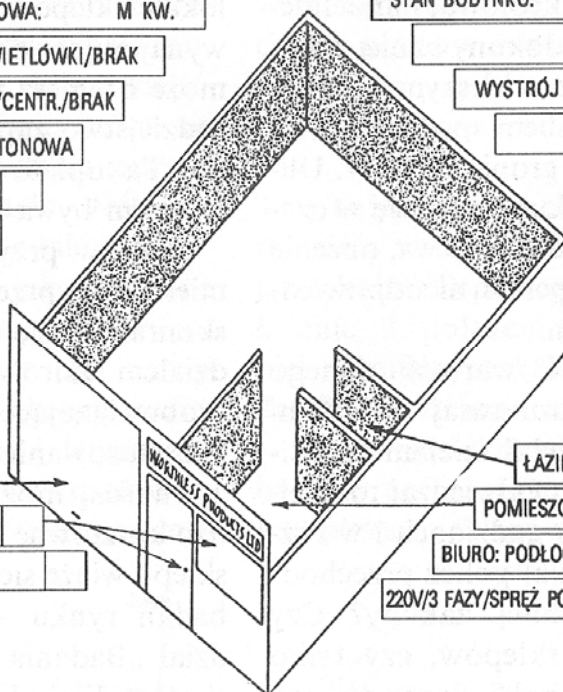
URZĄDZENIA:

POWIERZCHNIA WARSZTATOWA:	M KW.
OŚWIETLENIE: ŻARÓWKI/ŚWIETLÓWKI/BRAK	
OGRZEWANIE: ELEKTR./GAZ/CENTR./BRAK	
PODŁOGA: DREWNIANA/BETONOWA	
WYS. STROPU ODPOW.?	
PODŁOGA WOLNA?	

STAN BUDYNKU:
WYSTRÓJ WNEŹRZA:

ZEWNĘTRZE:

DOBRY SZYLD?	
DOBRA BRAMA?	
DOBRE ZAMKI / KRATY?	
ALARM / STRÓŻ NOCNY?	

ŁAZIENKA/TOALETA
POMIESZCZ. BIUR.: M KW.
BIURO: PODŁOGA / TEL. / OŚWIETL.
220V/3 FAZY/SPRĘŻ. POW./USŁW. ODPADÓW

SPRAWY FINANSOWE:

ROCZNY CZYNSZ:	USTALONY DO DNIA:		
ZWOLNIENIE Z CZYNSZU?	NA JAKI OKRES?		
UBEZPIECZENIE BUDYNKU:	PŁACI WŁAŚCICIEL/NAJEMCA		
OKRES NAJMU:	LAT;	DATA WYGAŚNIĘCIA:	OKRES WYMÓWIENIA:
USŁUGI KOMUNALNE?	ROCZNIE		

LOKALIZACJA:

BLISKO KLIENTÓW?	
BLISKO DOSTAWCÓW?	
WYSTARCZAJĄCA ILOŚĆ PRACOWNIKÓW W POBLIŻU?	
DOWÓZ PRACOWNIKÓW?	
PARKING?	

Źródło: P.Hingston, *Wielka księga małego biznesu*, Wydawnictwo Signum, Kraków 1992, s.96

2.2. Rejestracja firm jednoosobowych i spółek cywilnych

Pierwotnie ustalony (w Ustawie z dnia 19 listopada 1999 roku Prawo działalności gospodarczej) termin wprowadzenia jednolitego systemu rejestracyjnego dla wszystkich podmiotów gospodarczych został najpierw przesunięty ze względu na kłopoty z wdrożeniem rejestru komputerowego, jednak Ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej nadal utrzymuje dualizm rejestracji działalności gospodarczej przedsiębiorców, co oznacza, że obowiązująca obecnie w Polsce procedura rejestracyjna uzależniona jest od formy prawnej rejestrowanego podmiotu gospodarczego. Rejestracja jednoosobowej działalności gospodarczej oraz spółek cywilnych osób fizycznych powierzona została – jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej – urzędowi gminy, natomiast pozostałe podmioty zobowiązane są do legalizacji działalności gospodarczej w rejestrze sądowym. Procedura rejestracji własnej firmy, pomimo postrzeganej na pierwszy rzut oka za prostą, wydaje się być zbyt skomplikowana, a prowadzenie własnego małego przedsiębiorstwa nie jest takie łatwe (ilustracja 4).

Przed podjęciem decyzji o założeniu własnej firmy należy rozpoznać ogólne warunki prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, w tym procedury rejestracyjne. Zalecane jest również przeprowadzenie wstępnych badań marketingowych, a przynajmniej zapoznanie się z zasadami funkcjonowania branży, w której planowane jest uruchomienie działalności gospodarczej, pozyskanie podstawowych informacji o konkurencji oraz profilu konsumentów. Przed dokonaniem rejestracji firmy wskazana jest konsultacja ze specjalistami, m.in. doradcą podatkowym, jak również w uzasadnionych wypadkach z adwokatem, notariuszem, radcą prawnym. Wizyta w jednym z samorządów gospodarczych może - w wypadku niektórych branż (m.in. branża turystyczna) - okazać się cennym źródłem informacji. Wbrew pozorom wstępna wizyta w lokalnej izbie gospodarczej jest bardzo ważna ze względu na rozeznanie potrzeby uzyskania ewentualnych zezwoleń i koncesji wymaganych w danej branży (w tym wypadku instytucje te są najlepiej zorientowane). Wstępne rozeznanie powinno również obejmować wybór formy organizacyjno-prawnej prowadzenia działalności gospodarczej oraz ogólne rozeznanie na rynku nieruchomości celem wynajęcia lokalu, gdy działalność gospodarcza nie będzie prowadzona w mieszkaniu przedsiębiorcy. Ważnym etapem jest wybór miejsca lokalizacji, która jest ściśle skorelowana z rodzajem planowanej działalności gospodarczej. Przygotowanie własnego lokalu lub adaptacja wynajętego do potrzeb działalności gospodarczej również jest wbrew pozorom kluczowym elementem etapu przygotowawczego.

**Krok
1**

**Krok
2**

Ilustracja 4. Procedura rejestracji jednoosobowej działalności gospodarczej

- KROK 1** **Wstępne rozpoznanie i zgromadzenie dokumentów**
- KROK 2** **Wynajem lokalu**
- KROK 3** **Wpis do ewidencji działalności gospodarczej w urzędzie gminy**
- KROK 4** **Uzyskanie numeru REGON**
- KROK 5** **Wyrobienie pieczętki firmowej**
- KROK 6** **Otwarcie firmowego rachunku bankowego**
- KROK 7** **Zgłoszenie w urzędzie skarbowym**
- KROK 8** **Zgłoszenie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych**
- KROK 9** **Uzyskanie wymaganych zezwoleń lub koncesji**
- KROK 10** **Powiadomienie inspekcji sanitarnej**
- KROK 11** **Powiadomienie Państwowej Inspekcji Pracy**
- KROK 12** **Ubezpieczenie firmy**

Źródło: opracowanie własne

Jednoosobowy przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą po uzyskaniu wpisu do Ewidencji Działalności Gospodarczej (SDG, art. 14). W tym celu należy:

**Krok
3**

- wypełnić formularz „Zgłoszenie o dokonanie wpisu do Ewidencji Działalności Gospodarczej”;
- uiścić opłatę w wysokości 100 zł;
- dołączyć kserokopię dokumentu potwierdzającego tytuł prawny przedsiębiorcy do lokalu (oryginał do wglądu);
- okazać dowód osobisty, a w wypadku obcokrajowców dokument tożsamości.

Organ rejestracyjny w ciągu 14 dni od daty złożenia wniosku wydaje zaświadczenie o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej, lub w uzasadnionych wypadkach odmawia dokonania wpisu. W praktyce zaświadczenie takie wydawane jest od ręki. Zaświadczenie o wpisie jest jednocześnie aktem założycielskim jednoosobowego przedsiębiorstwa uprawniającym przedsiębiorcę do podjęcia działalności gospodarczej, przy czym zobowiązuje przedsiębiorcę do prowadzenia działalności zgodnie z obowiązującymi przepisami. W wypadku rejestracji spółki cywilnej każdy z przedsiębiorców zobowiązany jest dokonać odrębnego zgłoszenia oraz uiścić opłatę rejestracyjną, przy czym w formularzu należy podać identyczne oznaczenie przedsiębiorcy (nazwę firmy). W wypadku zaistnienia zmian danych objętych zgłoszeniem przedsiębiorca zobowiązany jest w ciągu 14 dni do powiadomienia odpowiedniego organu rejestracyjnego. W tym celu należy złożyć wypełniony formularz „Zgłoszenie zmiany wpisu do Ewidencji Działalności Gospodarczej” oraz uiścić opłatę w wysokości 50 zł.

Zapamiętaj!

Dane osobowe zawarte w zgłoszeniu o wpis do Ewidencji Działalności Gospodarczej, jak również dane zawarte w prowadzonej przez urząd gminy ewidencji nie podlegają przepisom o ochronie danych osobowych. Oznacza to, że z chwilą wpisu dane przedsiębiorcy stają się jawne. Należy jednak pamiętać, iż przed niepożądanymi informacjami przesyłanymi przez Internet czy faks chroni przedsiębiorcę ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

We wniosku o dokonanie wpisu do Ewidencji Działalności Gospodarczej należy podać następujące dane:

- dane osobowe przedsiębiorcy (imię i nazwisko, PESEL, adres zamieszkania),
- oznaczenie przedsiębiorcy (nazwę przedsiębiorstwa oraz jej skrót),
- adres działalności oraz miejsce prowadzenia działalności (w wypadku firm usługowych świadczących usługi poza siedzibą firmy w rubryce miejsce działalności należy wpisać „obszar całego kraju”),
- przedmiot działalności zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) z wyróżnieniem działalności głównej i dodatkowej (należy bardzo starannie

dokonać selekcji rodzajów działalności dodatkowej zgodnie z maksymą „im więcej, tym lepiej”, co pozwoli nam przy pojawieniu się dodatkowych możliwości zarobku uniknąć kosztów związanych ze zgłaszaniem zmian),

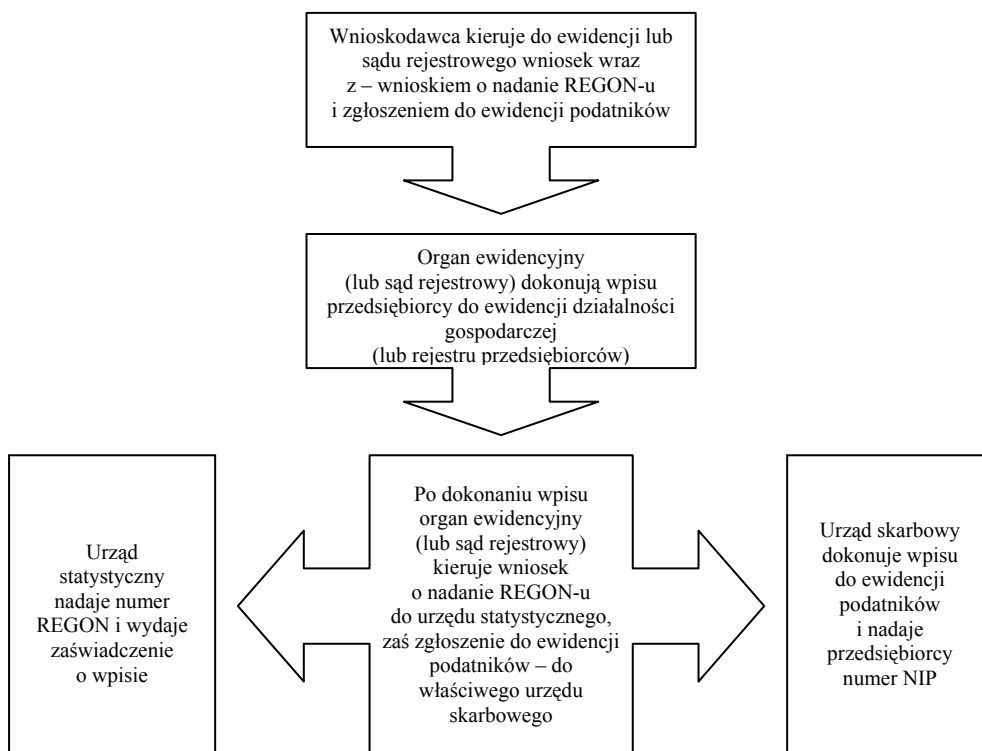
- data rozpoczęcia działalności gospodarczej (data ta nie musi dotyczyć roku, w którym dokonywane jest zgłoszenie, jednak będzie ona istotna dla urzędu skarbowego oraz prowadzenia księgowości firmy).

Przedsiębiorca rejestrujący jednoosobową działalność gospodarczą lub spółkę cywilną może również złożyć tzw. „wniosek rozszerzający”, w którym do wniosku podstawowego może dołączyć (PDG, art. 7b, ust. 4):

- wniosek o wpis do rejestru REGON;
- zgłoszenie identyfikacyjne lub aktualizacyjne NIP.

Dodatkowo od 1 stycznia 2007 roku wniosek rozszerzający może również dotyczyć zgłoszenia płatnika składek ZUS (SDG, art. 44, ust.1-3). Obecnie urząd gminy musi przesłać do odpowiednich organów dołączone wnioski wraz z dokumentami nie później niż w ciągu 3 dni (ilustracja 5).

Ilustracja 5. Procedura administracyjna dla „wniosku rozszerzającego”

Źródło: S.Koroluk, *Ewidencja działalności gospodarczej*, Wydział Prawa Uniwersytetu Gdańskiego, <http://prawo.univ.gda.pl/koroluk/> (stan na październik 2005)

W ciągu 14 dni od otrzymania zaświadczenia o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej przedsiębiorca (gdy nie skorzystał z „wniosku rozszerzającego”) zobowiązany jest do dokonania zgłoszenia podmiotu gospodarczego w odpowiednim urzędzie statystycznym. W tym celu należy wypełnić wniosek o wpis do Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON (formularz RG-1). Gdy nowopowstały podmiot gospodarczy prowadził będzie więcej niż trzy rodzaje działalności gospodarczej należy dodatkowo wypełnić załącznik (formularz RG-RD). Urząd statystyczny jest zobowiązany w ciągu 14 dni nadać numer identyfikacyjny REGON, przy czym w dużych ośrodkach miejskich numer ten wydawany jest od ręki. Uzyskanie numeru REGON jest bezpłatne³.

**Krok
4**

Istotne z punktu widzenia dalszej procedury uruchamiania działalności gospodarczej jest wyrobienie pieczętki firmowej (będzie ona potrzebna w banku oraz w ZUS). Koszt jej wyrobienia to około 25–45 zł (w zależności od rodzaju, rozmiaru i umieszczenia na niej elementów dekoracyjnych, np. logo). Przepisy prawne nie regulują treści, jakie powinna zawierać pieczętka firmowa, niemniej jednak należy na niej podać nie tylko oznaczenie przedsiębiorcy (imię i nazwisko przedsiębiorcy, nazwę przedsiębiorstwa) i adres siedziby (dane teleadresowe), ale również warto jest podać numer NIP i REGON.

**Krok
5**

Kolejnym krokiem jest otwarcie firmowego rachunku bankowego. Przedsiębiorca jest bowiem zobowiązany do dokonywania płatności za pośrednictwem rachunku bankowego na rzecz fiskusa, ZUS, ale również w każdym przypadku, gdy stroną transakcji jest inny przedsiębiorca i/lub gdy wartość transakcji przekracza równowartość 15 tys. euro (SDG, art. 22, ust. 1).

**Krok
6**

Zapamiętaj!

Konto firmowe w przeciwieństwie do konta osobistego nie jest obciążane podatkiem od zysków z oszczędności (tzw. podatek Belki). Zyski te należy wykazywać w prowadzonej w firmie księgowości podatkowej, dlatego należy pamiętać o konieczności posiadania wyciągów bankowych.

Wybór najkorzystniejszego banku zależy przede wszystkim od wysokości opłat za prowadzenie rachunku oraz za przelewy, w tym przelew do ZUS i urzędu skarbowego (banki przeciętnie pobierają za takie przelewy 1 zł), jak również opłat za wystawienie i przesłanie wyciągów miesięcznych, które będą podstawą do prowadzenia księgowości firmy. Ważna jest również dostępność oferowanych usług

³ Więcej na ten temat zob.: Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, Dz.U. Nr 88, poz. 439 z późn. zm.

bankowych, a najdogodniejszą pod tym względem formą będzie konto internetowe. Założenie konta bankowego dla firmy jest w większości banków bezpłatne, jednak są i takie, które pobierają opłatę około 50 zł. Do wypełnionego wniosku o otwarcie rachunku (z reguły są dostępne na witrynach internetowych banków) należy dołączyć następujące kserokopie dokumentów:

- kserokopia dowodu osobistego (przy nowych formatach dowodów wymagane jest powiększenie),
- kserokopia zaświadczenia o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej,
- kserokopia zaświadczenia o nadaniu numeru identyfikacyjnego REGON,
- kserokopia decyzji w sprawie nadania numeru identyfikacji podatkowej NIP-4.

Na wniosku należy odbić pieczętkę firmową. Bank zobowiązany jest wydać zaświadczenie o otwarciu rachunku, które będzie potrzebne podczas wizyty w urzędzie skarbowym. Numer rachunku bankowego należy również podać w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

W ciągu 7 dni od daty otrzymania potwierdzenia o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej należy zgłosić się do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego.

**Krok
7**

Jeżeli data rozpoczęcia działalności gospodarczej jest inna niż data dokonania wpisu do urzędu skarbowego należy zgłosić się co najmniej na jeden dzień przed faktycznym rozpoczęciem działalności. W tym wypadku w urzędzie skarbowym należy złożyć pisemne oświadczenie, iż w przedmiotowym okresie nie była prowadzona działalność gospodarcza. W urzędzie skarbowym należy uregulować trzy kwestie:

- złożyć wniosek o nadanie lub aktualizację numeru NIP,
- dokonać rejestracji na potrzeby podatku VAT,
- wybrać formę opodatkowania.

Zapamiętaj!

Numer NIP nadawany jest podatnikom przy pierwszym podjęciu zatrudnienia lub otrzymywaniu świadczeń socjalnych. Z reguły posiada go większość przedsiębiorców uruchamiających własną działalność gospodarczą. Jego posiadanie jest warunkiem otworzenia konta bankowego, którego numer należy podać w urzędzie skarbowym. Jeśli przedsiębiorca rozpoczynający działalność nie posiada numeru NIP powinien najpierw dokonać zgłoszenia w urzędzie skarbowym celem uzyskania numeru NIP, a następnie dopiero otworzyć rachunek bankowy. W tym wypadku jednak wymagane będzie ponowne złożenie w urzędzie skarbowym zgłoszenia identyfikującego celem aktualizacji danych. W pierwszym zgłoszeniu należy w takim wypadku podać numer konta osobistego.

Jednoosobowi przedsiębiorcy zobowiązani są do złożenia formularza „Zgłoszenie identyfikacyjnego lub aktualizacyjnego osoby fizycznej prowadzącej samodzielnie działalność gospodarczą” (formularz NIP-1). Dodatkowo, gdy przedsiębiorca posiada więcej niż jeden rachunek bankowy powinien złożyć załącznik NIP-B. Analogicznie w wypadku więcej niż jednego miejsca prowadzenia działalności należy złożyć załącznik NIP-C⁴. Zgłoszenie identyfikacyjne lub aktualizacyjne jest wolne od opłat. Decyzja w sprawie nadania numeru identyfikacji podatkowej wystawiana jest przez urząd skarbowy na formularzu NIP-4.

Rozpoczynając działalność gospodarczą należy również rozważyć możliwość rejestracji na potrzeby podatku VAT. Płatnikiem tego podatku są wszyscy przedsiębiorcy dla których nie przewidziano zwolnienia. Ze zwolnienia podmiotowego mogą skorzystać ci przedsiębiorcy, których roczne obroty nie przekraczają równowartości 10 000 euro (w 2005 roku jest to kwota 43 800 zł). Zwolnienia przedmiotowe uzależnione są natomiast od rodzaju wykonywanych przez firmę czynności gospodarczych i obejmują określone w przepisach rodzaje działalności (m.in. edukacja, ochrona zdrowia)⁵. W celu rejestracji na potrzeby podatku VAT należy wypełnić formularz VAT-R. Przedsiębiorcy planujący sprzedawać towary lub świadczyć usługi w pozostałych krajach członkowskich Unii Europejskiej muszą dodatkowo wypełnić formularz VAT-R/UE, który pozwoli na posługiwanie się w dokonywanych transakcjach wewnątrzspółnotowych numerem NIP-UE. Opłata za rejestrację na potrzeby podatku VAT wynosi 152 zł. Urząd skarbowy w ciągu 14 dni jest zobowiązany przesłać potwierdzenie zarejestrowania podmiotu jako podatnika VAT czynnego lub zwolnionego (formularz VAT-5). Przedsiębiorcy wybierający zwolnienie z VAT powinni wypełnić formularz VAT-6. Przedsiębiorcy, których wysokość rocznej sprzedaży na rzecz osób fizycznych przekracza wartość 20 000 zł mają obowiązek posiadania kas fiskalnych, które podlegają zgłoszeniu we właściwym urzędzie.

Zapamiętaj!

Przedsiębiorcy rejestrujący się jako podatnicy VAT, którzy jednocześnie świadczą usługi lub sprzedają towary zwolnione z opodatkowania muszą zwrócić się z prośbą do naczelnika właściwego urzędu skarbowego o sporządzenie protokołu określającego procentowy udział sprzedaży opodatkowanej w ogólnej kwocie sprzedaży. Podanie takie składa się na dziennik podawczy wraz z opłatą w formie znaczka skarbowego w wysokości 5 zł. Podpisanie protokołu następuje po rozpatrzeniu wniosku w terminie ustalonym z przedsiębiorcą.

⁴ Więcej na ten temat zob.: Ustawa z dnia 13 października 1995 roku o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, Dz.U. Nr 142, poz. 702 z późn. zm.

⁵ Więcej na ten temat zob.: Ustawa z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, Dz.U. Nr poz. z późn. zm.

W urzędzie skarbowym należy również zadeklarować przed rozpoczęciem działalności gospodarczej (lub przy zmianie do 20 stycznia) wybór formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Przedsiębiorcy mogą wybrać jedną z trzech form:

- karta podatkowa,
- ryczałt ewidencjonowany,
- zasady ogólne.

W celu wyboru karty podatkowej należy wypełnić formularz PIT-16, natomiast wybór pozostałych dwóch form musi być zgłoszony w zależności od właściwego urzędu skarbowego bądź w formie oświadczenia bądź na wniosku zgłoszeniowym opracowanym przez dany urząd.

W ciągu 7 dni od podjęcia działalności gospodarczej, czyli daty zadeklarowanej na zgłoszeniu w urzędzie skarbowym przedsiębiorca zobowiązany jest do rejestracji na potrzeby ubezpieczeń społecznych. W tym celu należy we właściwym ze względu na miejsce zamieszkania Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych złożyć odpowiednie formularze, m.in.:

- ZUS ZFA – zgłoszenie płatnika składek będącego osobą fizyczną,
- ZUS ZUA – zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego,
- ZUS ZZA – zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego.

Formularza ZUS ZUA nie muszą składać przedsiębiorcy, dla których działalność gospodarcza jest dodatkowym zajęciem.

Jeżeli wybrana przez przedsiębiorcę działalność gospodarcza jest działalnością reglamentowaną należy uzyskać odpowiednie koncesje, licencje, zezwolenia lub zgodę. W tym celu należy zwrócić się z odpowiednim wnioskiem do właściwego organu. Zalecane jest uzyskanie promesy przed rozpoczęciem działalności gospodarczej. Działalność regulowana podlega natomiast zgłoszeniu w formie oświadczenia o spełnieniu wszystkich przewidzianych przepisami warunków jej prowadzenia⁶.

Wizyta w lokalnej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej (SANEPID) jest wymagana w ciągu 14 dni od rozpoczęcia działalności gospodarczej, jeżeli działalność gospodarcza dotyczy gastronomii oraz sektora spożywczego (np. sklep spożywczy, restauracja). W tym celu należy wypełnić odpowiedni formularz zgłoszeniowy dostępny na stronie internetowej właściwej inspekcji⁷.

Jeżeli przedsiębiorca zatrudnia pracowników musi złożyć wniosek do Państwowej Inspekcji Pracy, której zadaniem jest sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem przez pracodawców prawa pracy oraz przepisów, zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Wnioski w formie elektronicznej są dostępne na stronie internetowej właściwego inspektoratu okręgowego⁸.

**Krok
8**

**Krok
9**

**Krok
10**

**Krok
11**

⁶ Kwesie te zostały szczegółowo omówione w rozdziale pierwszym tej publikacji.

⁷ np. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie, www.wsse.krakow.pl.

⁸ Państwowa Inspekcja Pracy: www.pip.gov.pl; Okręgowy Inspektorat Pracy w Krakowie: www.krakow.oip.pl.

Warto jest również ubezpieczyć firmę ze względu na włamania, które są nagminne na dzień przed jej otwarciem (głównie dotyczy to sklepów, kafejek internetowych). Na rynku ubezpieczeniowym oferowanych jest kilka bardzo atrakcyjnych i kompleksowych ofert ubezpieczeniowych dla małych i średnich firm, które warto rozważyć. Należy również pomyśleć o zabezpieczeniach przeciw włamaniom lub antykradzieżowym, zwłaszcza uwzględniając fakt, iż kradzieże w sklepach są pospolite

**Krok
12**

2.3. Rejestracja spółek handlowych

Uruchomienie działalności gospodarczej w formie spółki handlowej wymaga nie tylko zdecydowanie większego nakładu kapitału, ale i większych formalności, niż prowadzenie działalności gospodarczej w formie jednoosobowego przedsiębiorstwa prywatnego czy spółki cywilnej. Procedura uruchamiania działalności w tym wypadku jest analogiczna do omówionej wcześniej, przy czym znacząca różnica dotyczy organu rejestracyjnego oraz sporządzenia umowy spółki (ilustracja 6). Spółki handlowe podlegają rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS), który prowadzony jest przez właściwe ze względu na miejsce siedziby spółki sądy rejonowe.

Umowa spółki musi być zawarta na piśmie dla celów dowodowych (spółka jawna), przy czym w niektórych wypadkach dodatkowo w formie aktu notarialnego (spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością), w innych z kolei wymagany jest statut spółki w formie aktu notarialnego (spółka akcyjna, spółka komandytowo-akcyjna). Oznacza to, iż zawiązanie spółek handlowych (poza spółką jawną) wymaga kontaktu z notariuszem oraz ewentualnie radcą prawnym. W wypadku spółek, w których określony jest minimalny kapitał zakładowy (spółka akcyjna, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością) wymagana jest wpłata kapitału na rachunek bankowy oraz złożenie u notariusza oświadczenia o wpłacie kapitału. Koszt sporządzenia aktu notarialnego (oraz odpisów) obejmujący takse notarialną powiększoną o podatek VAT oraz podatek od czynności cywilnoprawnych wynosi od 1500 do 3000 zł⁹. Na zebraniu założycielskim należy powołać pierwszy zarząd, wyłonić prezesa oraz ustanowić radę nadzorczą i/lub komisję rewizyjną (jeśli wymaga tego ustawa lub umowa spółki).

Do rejonowego sądu gospodarczego, będącego organem rejestrowym, należy zgłosić się w ciągu 7 dni od podpisania umowy spółki. Krajowy Rejestr Sądowy jest bazą danych składającą się z trzech osobnych rejestrów:

- rejestru przedsiębiorców,

⁹ Szerzej na ten temat zob.: Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1991 roku w sprawie taksy notarialnej, Dz.U. Nr 33 poz. 146 z późn. zm.

- rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki społecznej,
- rejestru dłużników niewypłacalnych.

Ilustracja 6. Procedura rejestracji spółek handlowych

KROK	1	Wstępne rozpoznanie i zgromadzenie dokumentów
KROK	2	Wynajem lokalu
KROK	3	Sporządzenie umowy spółki
KROK	4	Rejestracja w Krajowym Rejestrze Sądowym
KROK	5	Uzyskanie numeru REGON
KROK	6	Zgłoszenie w urzędzie skarbowym
KROK	7	Wyrobienie pieczętki firmowej
KROK	8	Otwarcie firmowego rachunku bankowego
KROK	9	Zgłoszenie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych
KROK	10	Uzyskanie wymaganych zezwoleń lub koncesji
KROK	11	Powiadomienie inspekcji sanitarnej
KROK	12	Powiadomienie Państwowej Inspekcji Pracy
KROK	13	Ubezpieczenie firmy

Źródło: opracowanie własne

Do rejestru przedsiębiorców są wpisywane następujące podmioty gospodarcze:

- spółki prawa handlowego (spółka jawna, spółka partnerstwa, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna),
- spółdzielnie,
- przedsiębiorstwa państwowe,
- jednostki badawczo-rozwojowe,
- przedsiębiorstwa zagraniczne,
- towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych,
- oddziały przedsiębiorców zagranicznych działających w Polsce,
- główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń,
- europejskie zgrupowania interesów gospodarczych,
- spółki europejskie,
- inne osoby prawne, jeżeli prowadzą działalność gospodarczą, a jednocześnie podlegające wpisowi do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki społecznej.

W celu rejestracji spółki handlowej należy wypełnić jeden z następujących wniosków¹⁰:

- KRS-W1 - wniosek o rejestrację podmiotu w rejestrze przedsiębiorców - spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa (oraz jeden z załączników dotyczący wspólników lub partnerów: KRS-WB, KRS-WC, KRS-WD),
- KRS-W2 - wniosek o rejestrację podmiotu w rejestrze przedsiębiorców - spółka komandytowo – akcyjna (oraz załącznik dotyczący komplementariuszy KRS-WB),
- KRS-W3 - wniosek o rejestrację podmiotu w rejestrze przedsiębiorców - spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (oraz załącznik dotyczący wspólników KRS-WE),
- KRS-W4 - wniosek o rejestrację podmiotu w rejestrze przedsiębiorców – spółka akcyjna.

Obligatoryjnie należy również zamieścić ogłoszenie o zawiązaniu podmiotu gospodarczego w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, co wiąże się z opłatą w wysokości 500 zł. Zrezygnowano z omawiania dalszej procedury rejestracyjnej, gdyż byłoby to powieleniem tego, co już zostało napisane przy omawianiu formalności związanych uruchamianiem jednoosobowej działalności gospodarczej.

¹⁰ Wszystkie formularze rejestracyjne wraz z wymaganymi załącznikami można pobrać ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości pod adresem:
http://www.ms.gov.pl/krs/formularze_krs.shtml (stan na październik 2006).

Rozdział 3

Opodatkowanie działalności gospodarczej

3.1. System podatkowy w Polsce

Podatki w Polsce są nakładane zarówno przez rząd centralny, jak i w niewielkim stopniu przez gminy. Rok podatkowy w Polsce – podobnie, jak w większości krajów UE – jest tożsamy z rokiem kalendarzowym. Termin rozliczenia się z podatku dochodowego od osób fizycznych ustalony jest na 30 kwietnia roku następnego po roku podatkowym, a w wypadku, gdy dzień ten wypada w sobotę lub niedzielę na 2 maja, natomiast podatku od osób prawnych na 31 marca. Za ściąganie podatków w Polsce odpowiadają terenowe organy administracji rządowej podlegające Ministrowi Finansów. Podstawową jednostką organizacyjną są urzędy skarbowe¹ nad którymi nadzór sprawują izby skarbowe². Dla usprawnienia obsługi kluczowych podatników z punktu widzenia budżetu państwa od 1 stycznia 2004 roku powołano dodatkowych 20 urzędów skarbowych ds. obsługi dużych podatników, za których uważa się podatników, którzy w ostatnim roku podatkowym osiągnęli przychód roczny netto w wysokości co najmniej 5 milionów euro³. Kontrolę rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości odliczeń sprawują urzędy kontroli skarbowej⁴. Za ściąganie podatku VAT z tytułu importu towarów oraz w pełni w zakresie podatku akcyzowego odpowiedzialne są urzędy celne⁵, nad którymi nadzór sprawują izby celne⁶. Ordynacja podatkowa przewiduje możliwość rozliczania się z urzędem skarbowym w formie elektronicznej, co byłoby dużym ułatwieniem zarówno dla urzędów skarbowych, jak i samych podatników⁷. Przewiduje się, że dopiero zeznania za 2006 r. będą przesyłane do urzędu skarbowego drogą elektroniczną⁸.

W polskim systemie podatkowym występuje 12 rodzajów podatków, jak również opłaty podatkowe stanowiące źródło dochodów gmin, oraz inne zobowiązania podatkowe, które klasyfikowane są jako quasi-podatki. Do tej ostatniej grupy zalicza się między innymi składki na ubezpieczenia społeczne⁹. Obowiązujące w Polsce podatki uwzględniając kryterium przedmiotowe można uszeregować w pięciu grupach: opodatkowanie dochodów; opodatkowanie czynności, opodatkowanie majątku, opodatkowanie obrotu oraz inne opłaty, nie zaklasyfikowane gdzie indziej (ilustracja 7).

¹ Obecnie w Polsce funkcjonuje łącznie 399 urzędów skarbowych, w tym 20 urzędów skarbowych ds. obsługi dużych podatników.

² W każdym województwie funkcjonuje jedna izba skarbowa.

³ Ustawa z dnia 1 września 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, Dz.U. 2003, nr 137, poz. 1302.

⁴ Obecnie w Polsce funkcjonuje 20 urzędów kontroli skarbowej.

⁵ Obecnie w Polsce funkcjonuje 66 urzędów celnych.

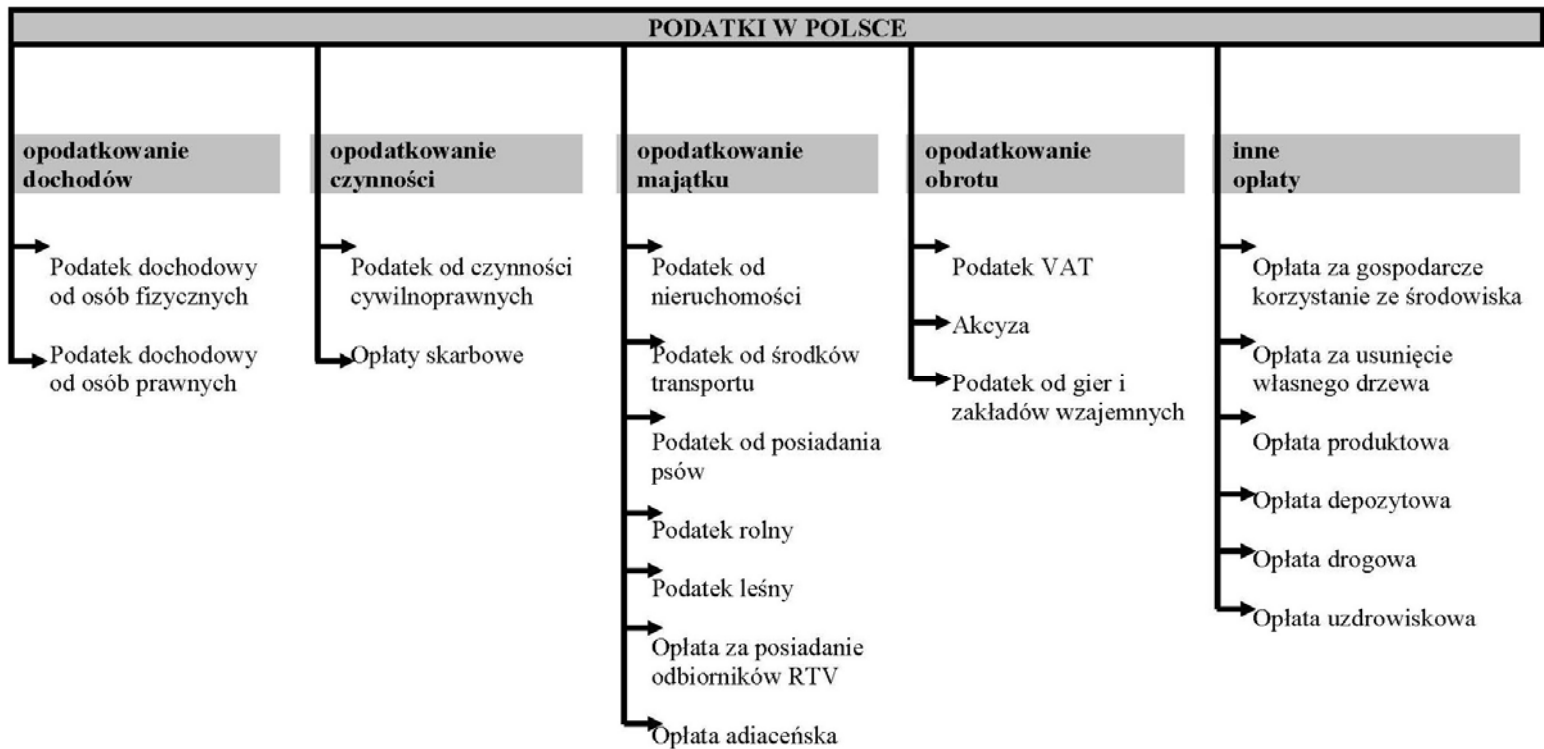
⁶ Obecnie w Polsce funkcjonuje 14 izb celnych.

⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, Dz.U. 1997, nr 137, poz. 926 z późn. zm.

⁸ E. Matyszewska, *Za dwa lata rozliczenia przez Internet*, „Gazeta Prawna” z dnia 18 stycznia 2005 r., s.6.

⁹ *Administracja podatkowa oraz system podatkowy w Polsce. Biuletyn informacyjny*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2004, s.68.

Ilustracja 7. Rodzaje podatków w Polsce

Źródło: K.Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s.271.

Warto przytoczyć podstawowe informacje na temat wybranych podatków i opłata parapodatkowych, które wpływają na funkcjonowanie przedsiębiorstw¹⁰. Z punktu widzenia przedsiębiorców zasadnicze znaczenie ma opodatkowanie dochodów (podatek dochodowy od osób fizycznych PIT oraz osób prawnych CIT, podatek od dywidend, podatek od zysków z oszczędności); opodatkowanie obrotów (podatek od towarów i usług VAT, podatek akcyzowy), ale także kilka innych podatków (podatek od nieruchomości, opłata produktowa, opłaty skarbowe, podatek od czynności cywilno-prawnych)¹¹.

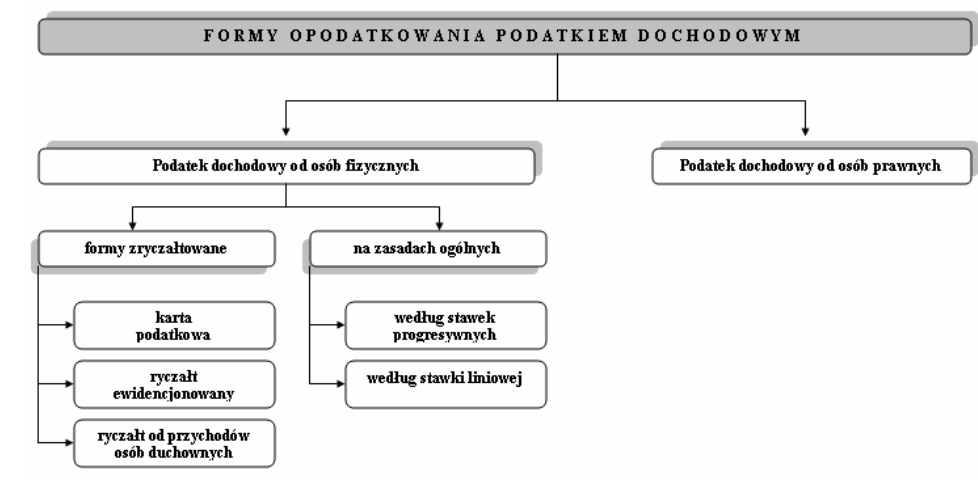
3.2. Formy opodatkowania podatkiem dochodowym

Indywidualni przedsiębiorcy rozpoczynający działalność gospodarczą w Polsce mają prawo wyboru formy opodatkowania podatkiem dochodowym. Z kolei przedsiębiorcom prowadzącym już działalność gospodarczą przysługuje prawo zmiany wybranej formy opodatkowania. W tym celu zobowiązani są poinformować o tym fakcie właściwy urząd skarbowy najpóźniej do dnia 20 stycznia danego roku podatkowego. Decyzja ta jest istotna ze względu na wiążące się z tym obowiązki księgowo-fiskalne oraz wysokość płaconego podatku. W Polsce istnieją trzy formy opodatkowania podatkiem dochodowym osób fizycznych oraz spółek cywilnych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a mianowicie (ilustracja 8):

- karta podatkowa,
- ryczał od przychodów ewidencjonowanych,
- na zasadach ogólnych według stawek progresywnych lub stawki liniowej.

¹⁰ Szczegółowy opis wszystkich obowiązujących w Polsce podatków przedstawiony został w książce: K. Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005.

¹¹ Ze względu na charakter tego opracowania (skierowanego do indywidualnych przedsiębiorców) autor zdecydował ograniczyć się jedynie do omówienia podatku dochodowego od osób fizycznych PIT oraz podatku od towarów i usług VAT.

Ilustracja 8. Formy opodatkowania podatkiem dochodowym w Polsce

Źródło: K.Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s.275

Ogólnie można wyróżnić dwie kategorie form opodatkowania: zryczałtowane formy opodatkowania oraz opodatkowanie na zasadach ogólnych (por. tabela 13). Formy zryczałtowane związane są z prowadzeniem uproszczonej księgowości oraz zryczałtowanymi stawkami podatku. Formy te są uregulowane w Ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne¹². Wybór opodatkowania na zasadach ogólnych wiąże się z wyborem formy prowadzenia księgowości, która może być prowadzona w formie ewidencji uproszczonej w wypadku podatkowej księgi przychodów i rozchodów lub w formie pełnej księgowości. W obu tych wypadkach dochody są opodatkowane według obowiązujących w Polsce stawek progresywnych podatku lub stawki liniowej. Podatkowa księga przychodów i rozchodów ze względu na uproszczoną formę oraz możliwość korzystania z ulg i odliczeń jest najpopularniejszym wśród małych i średnich przedsiębiorców (również wśród mikroprzedsiębiorców) rodzajem ewidencji. Wybierana jest przez blisko 2/3 przedsiębiorców. Zasady jej prowadzenia określa właściwe rozporządzenie Ministra Finansów¹³.

¹² Ustawie z dnia 20 listopada 1998 r. zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Dz. U 2004, nr 210, poz. 2135.

¹³ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów, Dz.U. 2004, nr 282, poz. 2807.

Tabela 13. Charakterystyka form opodatkowania podatkiem dochodowym osób fizycznych w Polsce

Kryterium	Podatek od osób fizycznych				Podatek od osób prawnych
	formy zryczałtowane		na zasadach ogólnych		
	Karta podatkowa	Ryczałt ewidencjonowany	Podatkowa księga przychodów i rozchodów	Pełna księgowość	
Podmiot opodatkowania (beneficjenci)	Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych	Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych	Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki osobowe	Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki osobowe	Osoby prawne
Stawki opodatkowania	Podatek ustalany jest kwotowo w drodze decyzji urzędu skarbowego. Stawki te nie zależą od osiągniętych dochodów.	Stawki uzależnione są od rodzaju działalności gospodarczej, w 2005 r. wynoszą: 20%; 17%, 8,5%, 5,5%, 3%.	Stawki progresywne w zależności od wysokości dochodów: 19%, 30%, 40%. Lub stawka liniowa 19%.	Stawki progresywne w zależności od wysokości dochodów: 19%, 30%, 40%. Lub stawka liniowa 19%.	Stawka liniowa w wysokości 19%.
Przedmiot opodatkowania	Ściśle określone rodzaje działalności gospodarczej, jednak dodatkowo należy spełnić określone warunki warunkujące wybór tej formy. (m.in. limit zatrudnienia).	Dowolna działalność gospodarcza poza określonymi wyłączeniami	Bez ograniczeń	Bez ograniczeń	Bez ograniczeń
Limit przychodów	Bez ograniczeń	Poniżej 250 000 euro	Poniżej 800 000 euro	Bez ograniczeń	Bez ograniczeń

Odliczenia	Nie przysługują żadne odliczenia, ani uwzględnianie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej poza składkami na ubezpieczenia społeczne.	Przysługują odliczenia. Nie można uwzględniać kosztów prowadzenia działalności gospodarczej.	Przysługują odliczenia. Można uwzględniać koszty prowadzenia działalności gospodarczej.	Przysługują odliczenia. Można uwzględniać koszty prowadzenia działalności gospodarczej.	Przysługują odliczenia. Można uwzględniać koszty prowadzenia działalności gospodarczej.
Ewidencja podatkowa	Nie występuje	Ewidencja uproszczona: ewidencja przychodów, księga zamówień	Ewidencja uproszczona: podatkowa księga przychodów i rozchodów	Pełna ewidencja: księgi rachunkowe (handlowe)	Pełna ewidencja: księgi rachunkowe (handlowe)
Deklaracja podatkowa	Nie występuje. Miesięczna kwota zryczałtowana stanowi podatek, a nie zaliczkę. Roczna deklaracja o zapłaconych i odliczonych składkach na ubezpieczenie zdrowotne: PIT-16A.	Roczna: PIT-28	Miesięczna: PIT-5, Roczna: PIT-36 lub PIT-36L w przypadku podatku liniowego.	Miesięczna: PIT-5, Roczna: PIT-36 lub PIT-36L w przypadku podatku liniowego.	Miesięczna: CIT-2, Roczna: CIT- 8

Źródło: K.Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s.276-277

3.2.1. Karta podatkowa

Karta podatkowa to szczególna postać zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych¹⁴. W tej formie opodatkowania mogą się rozliczać osoby fizyczne prowadzące indywidualną działalność gospodarczą i spółki cywilne osób fizycznych. Jest to najprostsza forma rozliczeń podatkowych. Z tej formy opodatkowania mogą korzystać tylko drobne zakłady rzemieślnicze, a także kupcy, osoby prowadzące działalność w usługach transportowych, gastronomicznych, rozrywkowych i wolne zawody (wybiera ją 20% mikroprzedsiębiorstw). Przedsiębiorca rozliczając się z podatku w formie karty podatkowej nie musi prowadzić ewidencji księgowej, a rachunki wystawia na żądanie klienta. W praktyce istotne jest to, że osoba opłacająca podatek nie łączy osiągniętych dochodów z innych tytułów i nie ma obowiązku deklarowania, jaki dochód osiągnęła faktycznie. Przy rozliczaniu się za pomocą karty podatkowej wysokość podatku jest ustalona według stawek miesięcznych określonych w tabelach. Stawki te określone są **kwotowo** i podlegają podwyższeniu w stopniu odpowiadającym wskaźnikom wzrostu cen konsumpcyjnych towarów i usług w okresie pierwszych trzech kwartałów roku poprzedzającego rok podatkowy w stosunku do tego samego okresu roku ubiegłego. Wysokość podatku zależy od:

- rodzaju i zakresu działalności gospodarczej,
- liczby zatrudnionych pracowników,
- liczby mieszkańców miejscowości, w której prowadzona jest działalność gospodarcza.

Do warunków ograniczających wybór tej formy opodatkowania należą takie zasady jak:

- nie korzystanie z usług osób nie zatrudnionych przez siebie na podstawie umowy o pracę oraz usług innych przedsiębiorstw i zakładów, chyba że chodzi o usługi specjalistyczne,
- nie prowadzenie innej pozarolniczej działalności gospodarczej,
- nie prowadzenie działalności w tym samym zakresie, co małżonek podatnika;
- nie wytwarzanie wyrobów opodatkowanych, na podstawie odrębnych przepisów, podatkiem akcyzowym.

Karta podatkowa może być korzystna dla wielu drobnych przedsiębiorców, jednak nie jest wolna od wad, czy niekorzystnych rozwiązań. Konieczność płacenia ryczałtu w miesiącach, w których nie było obrotu to jedna z podstawowych wad tej formy opodatkowania (opłacanie niezmiennej, określonej w zryczałtowanej wysokości kwoty podatku może niekiedy być również zaletą). Inną wadą z kolei jest brak możliwości wspólnego opodatkowania się na koniec roku ze współmałżonkiem. Rozliczając się w formie karty podatkowej nie można korzystać z usług osób nie zatrudnionych przez siebie na podstawie umowy o pracę oraz z usług innych przedsiębiorstw i zakładów, chyba że chodzi o usługi specjalistyczne. Jej największą zaletą jest natomiast zwolnienie od obowiązku prowadzenia

¹⁴ Ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, (Dz.U. Nr 144, poz. 930 z późn. zm.).

skomplikowanej księgowości, składania zeznań podatkowych, deklaracji o obrocie i dochodzie oraz wpłacania zaliczek na poczet podatku dochodowego.

Rodzaje działalności, które mogą być objęte kartą podatkową

- działalność usługowa lub wytwórczo-usługowa
- działalność usługowa w zakresie handlu detalicznego żywnością, napojami, wyrobami tytoniowymi oraz kwiatami, z wyjątkiem napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%
- działalność usługowa w zakresie handlu detalicznego artykułami nieżywnościowymi, z wyjątkiem handlu paliwami silnikowymi, środkami transportu samochodowego, częściami i akcesoriami do pojazdów mechanicznych, ciągnikami rolniczymi i motocyklami oraz z wyjątkiem handlu artykułami nieżywnościowymi objętego koncesjonowaniem,
- działalność gastronomiczna - jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%
- działalność w zakresie usług transportowych wykonywanych przy użyciu jednego pojazdu
- działalność w zakresie usług rozrywkowych
- działalność w zakresie sprzedaży posiłków domowych w mieszkaniach, jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%
- działalność w wolnych zawodach, polegającą na świadczeniu usług w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego
- działalność w wolnych zawodach, polegającą na świadczeniu przez lekarzy weterynarii usług weterynaryjnych, w tym również sprzedaż preparatów weterynaryjnych
- działalność w zakresie opieki domowej nad dziećmi i osobami chorymi
- działalność w zakresie usług edukacyjnych, polegającą na udzielaniu lekcji na godziny

W celu wyboru karty podatkowej jako formy opodatkowania należy przed rozpoczęciem działalności (lub do 20 stycznia, w wypadku kontynuacji działalności) złożyć we właściwym urzędzie skarbowym formularz PIT-16, czyli „wniosek o zastosowanie opodatkowania w formie karty podatkowej”, do którego należy dołączyć znaczek opłaty skarbowej w wysokości 5 zł.

Jeżeli urząd skarbowy - w odpowiedzi na wniosek - przyzna prawo do karty, jednak określone stawki podatku, przedsiębiorca uzna za zbyt wysokie, może w tym wypadku zrzec się tej formy opodatkowania. Należy o tym fakcie zawiadomić urząd skarbowy w terminie 14 dni od daty otrzymania decyzji o stawkach podatku. Podobnie dzieje się w wypadku, jeśli przedsiębiorca decyduje się na rezygnację z karty podatkowej w trakcie roku podatkowego.

Do obowiązków „kartowiczów”, czyli osób rozliczających się w formie karty podatkowej należy opłacanie podatku do 7 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły, a za grudzień do 28 dnia grudnia. Do końca stycznia przedsiębiorca zobowiązany jest złożyć we właściwym urzędzie skarbowym roczną deklarację o wysokości odliczonych składek na powszechne ubezpieczenie zdrowotne na formularzu PIT-16A, bowiem wybór tej formy opodatkowania uniemożliwia odliczania pozostałych składek ubezpieczeniowych. Ponadto przedsiębiorca jest zobowiązany do przechowywania dokumentacji ubezpieczeniowej przez okres 5 lat, natomiast na prośbę klienta do wystawienia odpowiedniego rachunku.

3.2.2. Ryczałt ewidencjonowany

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych jest również nieskomplikowaną formą opodatkowania, opodatkowaniu podlegają przychody bez uwzględnienia kosztów ich uzyskania¹⁵. Ta forma opodatkowania jest przeznaczona dla przedsiębiorców (jednoosobowe przedsiębiorstwa prywatne osób fizycznych, spółki cywilne osób fizycznych), których roczne przychody nie przekraczają 250 tys. euro (przy spółce cywilnej łączne przychody wspólników) dla określonych prawem rodzajów działalności gospodarczej (tę formę wybiera 25% mikroprzedsiębiorstw).

Wybierając ryczałt ewidencyjny jako formę opodatkowania należy przed rozpoczęciem działalności gospodarczej (najpóźniej data pierwszej sprzedaży) powiadomić o tym fakcie właściwy urząd skarbowy, a w wypadku kontynuacji działalności najpóźniej do 20 stycznia. Zgłoszenie polega na wypełnieniu prostego formularza lub podania w formie oświadczenia (w zależności od wymagań właściwego urzędu skarbowego).

Następujące rodzaje działalności gospodarczej są wyłączone z ryczałtu:

- prowadzenie apteki,
- udzielanie pożyczek pod zastaw (lombard),
- kupno i sprzedaż wartości dewizowych (kantory),
- prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie wolnych zawodów innych niż działalność wykonywana osobiście przez lekarzy, stomatologów, weterynarzy, techników dentystrycznych, felczerów, położne, pielęgniarki, tłumaczy oraz nauczycieli w zakresie lekcji udzielanych na godziny,
- wytwarzanie wyrobów opodatkowanych podatkiem akcyzowym z wyjątkiem wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł.

Ponadto ryczałt nie przysługuje tym przedsiębiorcom, którzy w danym roku podatkowym zamienili działalność wykonywaną samodzielnie na działalność

¹⁵ Ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, (Dz.U. Nr 144, poz. 930 z późn. zm.).

wykonywaną ze współmałżonkiem, jak również tym przedsiębiorcom, którzy świadczą usługi dla swoich byłych pracodawców.

Obecnie w zależności od rodzaju działalności gospodarczej stosuje się pięć stawek podatkowych: 3; 5,5; 8,5; 17 i 20%. Stawka 3% obejmuje:

- działalność gastronomiczna (z wyjątkiem sprzedaży napojów o zawartości powyżej 1,5% alkoholu) - jest to działalność związana z przygotowaniem posiłków oraz ich sprzedażą,
- działalność usługowa w zakresie handlu - obejmuje ona sprzedaż w stanie nieprzetworzonym zakupionych wcześniej towarów,
- usługi związane z produkcją zwierzęcą, zaliczane zgodnie z PKWiU do klasy 01.42 (usługi związane z chowem i hodowlą zwierząt) z wyjątkiem usług weterynaryjnych),
- działalność rybaków morskich i zalewowych w zakresie sprzedaży ryb i innych surowców z własnych połowów z wyjątkiem konserw i przetworów z ryb,
- dotacje, subwencje, dopłaty i inne nieodpłatne świadczenia otrzymane na pokrycie kosztów lub jako zwrot wydatków. Wyjątkiem są tu przychody związane z otrzymaniem, zakupem albo wytworzeniem we własnym zakresie środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych, od których dokonuje się odpisów amortyzacyjnych,
- odsetki od środków na rachunkach bankowych utrzymywanych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą,
- wartość umorzonych lub przedawnionych zobowiązań, w tym z tytułu kredytów lub pożyczek, z wyjątkiem pożyczek z Funduszu Pracy (zobowiązana te nie są opodatkowane, jeżeli umorzenie jest związane z postępowaniem upadłościowym lub likwidacyjnym),
- wartość zwróconych wierzytelności, które zostały odpisane jako nieściągalne,
- wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń, z wyjątkiem tych otrzymanych od osób z najbliższej i dalszej rodziny,
- wartość wynagrodzenia otrzymanego za obsługę pracowniczego programu emerytalnego w związku ze zwrotem środków pochodzących ze składki dodatkowej,
- wynagrodzenia z tytułu terminowego płacenia podatków.

Stawka 5,5% obejmuje:

- działalność wytwórcza, czyli taka, w wyniku której powstają nowe wyroby, również wyroby własnej produkcji,
- roboty budowlane,
- przewozy ładunków taborem samochodowym o ładowności powyżej 2 ton,
- prowizja ze sprzedaży jednorazowych biletów komunikacji miejskiej, znaczków do biletów miesięcznych, znaczków skarbowych, znaczków pocztowych, żetonów i kart magnetycznych do automatów.

Stawka 8,5% obejmuje:

- przychody osiągnięte z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy lub innych podobnych umów oraz ze świadczeń otrzymywanych w naturze, jeżeli przychody te nie przekroczyły równowartości 4 000 EUR w jednym roku

podatkowym. Od przychodów ponad ten limit płaci się podatek zryczałtowany w wysokości 20%,

- działalność usługowa, w tym działalność gastronomiczna w zakresie sprzedaży napojów o zawartości powyżej 1,5% alkoholu,
- działalność polegająca na wytwarzaniu przedmiotów z materiału powierzzonego przez zlecającego,
- działalność komisanta na podstawie umowy komisji,
- działalność kolportera prasy na podstawie umowy o kolportaż prasy,
- usługi związane z ogrodami botanicznymi i zoologicznymi,
- usługi związane ze zwalczaniem pożarów i zapobieganiem pożarom,
- usługi wychowania przedszkolnego (przygotowanie dzieci do nauki w szkole).

Stawka 17% obejmuje:

- reprodukcja komputerowych nośników informacji,
- pośrednictwo sprzedaży pojazdów mechanicznych oraz części i akcesoriów do nich,
- pośrednictwo w handlu hurtowym,
- usługi hoteli, usługi świadczone przez obiekty noclegowe turystyki,
- usługi parkingowe,
- obsługa centrali radio-taxi,
- usługi pilotowania,
- usługi organizatorów i pośredników turystycznych,
- zarządzanie nieruchomościami świadczone na zlecenie,
- wynajem samochodów osobowych i innych środków transportu,
- doradztwo w zakresie sprzętu komputerowego, oprogramowania i przetwarzania danych,
- pozyskiwanie personelu,
- dezynfekcja i tępienie szkodników,
- usługi fotograficzne z wyjątkiem reklamowych,
- przyjmowania telefonów,
- powielanie,
- organizowanie targów, wystaw, kongresów,
- poradnictwo dla dzieci, opieka społeczna o charakterze doraźnym.

Stawka 20% obejmuje działalność osób wykonujących wolne zawody (lekarzy, stomatologów, techników dentystycznych, weterynarzy, felczerów, położnych i pielęgniarek, tłumaczy, nauczycieli w zakresie udzielania lekcji na godziny), przy czym działalność ta nie może być prowadzona na rzecz osób prawnych, ani też na potrzeby działalności gospodarczej osób fizycznych.

Rozliczenia z urzędem skarbowym przy wyborze ryczałtu ewidencjonowanego mogą odbywać się miesięcznie lub kwartalnie. Przy miesięcznym cyklu rozliczeń należny podatek należy uiścić do 20 dnia następnego miesiąca, a za grudzień do 21 stycznia. Rozliczenia z podatku dochodowego w formie ryczałtu ewidencjonowanego nie wymagają składania miesięcznych deklaracji podatkowych. Podatnik zobowiązany jest jedynie do złożenia deklaracji rocznej na formularzu PIT-28 najpóźniej do 31 stycznia następnego roku. Gdy przychód roczny

przedsiębiorcy nie przekracza 25 000 euro podatnik może zwrócić się z wnioskiem do naczelnika właściwego urzędu skarbowego o zastosowanie kwartalnego cyklu rozliczeń. Przedsiębiorca zobowiązany jest przechowywać dokumentację ubezpieczeniową i podatkową przez okres 5 lat. Ponadto zobowiązany jest do prowadzenia ewidencji sprzedaży, wykazu środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, spisu z natury, a także do przechowywania dowodów księgowych (faktury, rachunki, paragony, dowody wewnętrzne, dowody wpłaty) oraz dowodów zakupu (ale bez obowiązku prowadzenia ewidencji zakupów). Przy zastosowaniu ryczału ewidencjonowanego można w okresie 5 kolejnych lat uwzględniać straty z lat ubiegłych, przy czym w pierwszym roku nie więcej niż 50% straty. Miesięczną stawkę podatku należy pomniejszyć o składkę na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz część składki na ubezpieczenie zdrowotne (7,75% a nie 8,50%), natomiast nie można odliczać składek na Fundusz Pracy. Największą zaletą zastosowania ryczału ewidencjonowanego jest prosta księgowość oraz brak konieczności comiesięcznego składania deklaracji. Jest on opłacalny przy niskich kosztach (możliwość uzyskania korzyści fiskalnych w porównaniu z zasadami ogólnymi, np. usługi świadczone osobiście). Brak możliwości odliczania kosztów uzyskania przychodów jest największą wadą ryczału ewidencjonowanego. Jest on nieopłacalny, gdy zysk jest bardzo mały (wysokie koszty), gdyż podatek płaci się od przychodu bez pomniejszenia o koszty jego uzyskania.

Oto jak w prosty sposób wyliczyć podatek dochodowy

➤ Przychód łączny

Jaka jest wartość wszystkich wystawionych faktur?

Suma wszystkich faktur wystawionych w danym miesiącu = przychód łączny

➤ Wartość przychodów według stawek ryczału

Jaka jest wartość przychodów opodatkowanych poszczególnymi stawkami?

Suma przychodów opodatkowanych stawką 20%, 17%, 8,5%, 5,5% i 3%

➤ Udział procentowy poszczególnych przychodów w przychodzie łącznym

Jaki udział procentowy ma każdy z przychodów w sumie wszystkich przychodów?

Część przychodu opodatkowana określoną stawką / przychód łączny \times 100

= udział procentowy

➤ Wysokość składki na ubezpieczenia społeczne dla danej grupy przychodów

Jaka część składki ubezpieczeniowej odpowiada poszczególnym przychodom?

Kwota składki \times udział procentowy określonego przychodu w przychodzie łącznym

= wysokość składki dla danej części przychodów

➤ Wartość przychodów netto

Jaka jest wartość przychodów po odjęciu składki ubezpieczeniowej?

Wartość przychodów opodatkowanych określoną stawką ryczału - składka na ubezpieczenie społ. przypadająca na ten przychód = wartość przychodów netto

➤ Wartość podatku dla poszczególnych przychodów netto

Jaka jest wartość podatku dla każdej grupy przychodów netto?

Wartość poszczególnych przychodów netto \times przypisana stawka ryczału

= wartość podatku

➤ Kwota podatku łącznie

Jaka jest łączna wartość podatku dla wszystkich grup przychodów?

Suma wartości podatku z poszczególnych grup = podatek łącznie

➤ Podatek należny

Jaką kwotę podatku należy zapłacić do urzędu skarbowego?

Podatek łącznie - składka na ubezpieczenie zdrowotne = podatek należny

➤ W uproszczeniu

Tak wyliczamy kwotę podatku należnego urzędowi skarbowemu:

Przychód łączny - składka na ubezpieczenie społeczne = przychód netto

Przychód netto \times stawka ryczału = kwota podatku

Kwota podatku - składka na ubezpieczenie zdrowotne = podatek należny

4.2.3. Podatkowa książka przychodów i rozchodów

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie związane z opodatkowaniem dochodów osób fizycznych jest Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, która jest co roku nowelizowana¹⁶. Ostatnia nowelizacja została podpisana przez prezydenta 9 grudnia 2004 roku, a jej przepisy zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2005 roku¹⁷. Obecnie w Polsce obowiązują 3 progresywne stawki podatku PIT: 19, 30, i 40% (tabela 14). Wprowadzona w noweli 50-procentowa stawka została zaskarżona do Trybunału Konstytucyjnego, który w dniu 15 lutego 2005 r. uznał ją, ze względu na zbyt krótki okres *vacatio legis*, za niezgodną z Konstytucją. Nie zachowany został tutaj miesięczny okres pomiędzy ogłoszeniem ustawy, a jej wejściem w życie.

Tabela 14. Stawki podatku dochodowego od osób fizycznych w Polsce w 2005 r.

Wysokość dochodów (w PLN)	Podatek kwotowy z poprzedniego progu (w PLN)	Stawki podatku od nadwyżki z poprzedniego progu (w %)
do 37 024	–	19% (minus kwota zmniejszająca podatek w wysokości 530,08 PLN)
37 024 - 74 048	6 504,48	30%
powyżej 74 048	17 611,68	40%

Źródło: K.Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s.272

Skala podatkowa ma charakter progresywny, oznacza to, że wraz ze wzrostem dochodu rośnie stawka podatku dochodowego, przy czym całkowite dochody opodatkowane są według różnych stawek w zależności od ich wysokości. Kwota zmniejszająca podatek, która stanowi pewnego rodzaju kwotę wolną od podatku wynosi 530,08 PLN, natomiast roczny dochód niepowodujący obowiązku zapłaty podatku wynosi 2 790 PLN.

Od 1 stycznia 2004 r. wprowadzono również opcję podatkową w postaci 19% podatku liniowego od dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej. W 2004 roku z podatku liniowego skorzystało ponad 200 tys. przedsiębiorców.¹⁸ W przypadku wyboru 19% opodatkowania podatnik nie będzie mógł korzystać z kwoty wolnej, wspólnego opodatkowania się z małżonkiem czy z preferencji

¹⁶Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 1991 Nr 80 poz. 350 z późn. zm.

¹⁷ Ustawa z dnia 18 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004, nr 263, poz. 2619.

¹⁸K.Tomaszewski, *Liniowy rozliczany po raz pierwszy*, „Gazeta Prawna” z dnia 5 stycznia 2005 r., s.6.

przewidzianych dla osób samotnie wychowujących dzieci oraz ulg i zwolnień¹⁹. Zastosowanie stawki liniowej jest korzystne zwłaszcza dla tych podatników, którzy płacą najwyższe podatki²⁰. Liniowy charakter stawki podatkowej jest ponadto korzystny m.in. ze względu na²¹:

- stałe tempo wzrostu podatku wraz ze wzrostem dochodów, czyli inaczej niż w wypadku stawek progresywnych,
- możliwość obniżenia podstawy opodatkowania o koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

Wyłączone spod opodatkowania podatkiem PIT według tych zasad są:

- spadki i darowizny,
- przychody z działalności gospodarczej opodatkowane kartą podatkową,
- przychody z działalności gospodarczej opodatkowane ryczałtem ewidencjonowanym,
- przychody z działalności gospodarczej opodatkowane 19% stawką podatku liniowego,
- przychody ze sprzedaży nieruchomości,
- odsetki od prywatnie udzielanych pożyczek,
- dochody z odsetek na kontach osobistych.

Polskie przepisy podatkowe przewidują szereg ulg, których limity jak i zakres przedmiotowy są corocznie nowelizowane. Można je podzielić na odliczenia od dochodu oraz odliczenia od podatku. Do pierwszej grupy zalicza się takie ulgi jak:

- ulga na zakup leków, których stosowanie zalecił lekarz specjalista,
- ulga na przewodnika osób niewidomych oraz inwalidów (w tym utrzymanie psa),
- ulga na używanie samochodu osobowego przez osoby niepełnosprawne,
- ulga na darowizny,
- ulga na spłatę odsetek od kredytu lub pożyczki mieszkaniowej,
- ulga na wydatki ponoszone z tytułu użytkowania Internetu.

Natomiast wśród odliczeń od podatku ustawodawca przewidział następujące ulgi:

- ulga na wydatki na systematyczne oszczędzanie w kasie mieszkaniowej,
- ulga na remont i modernizację budynku lub lokalu mieszkalnego,
- ulga na remont i modernizację instalacji gazowej.

Rozliczenia się z podatku dochodowego w formie podatkowej książki przychodów i rozchodów (zwanej księgą podatkową, KP) przysługuje osobom fizycznym, spółką cywilnym, jawnym i partnerskim. Za pomocą podatkowej księgi przychodów i rozchodów nie mogą się rozliczać te przedsiębiorstwa, które są zobligowane do prowadzenia pełnej księgowości. Są to spółki handlowe, osoby fizyczne oraz spółki

¹⁹ Informacja na temat zmian w podatku dochodowym od osób fizycznych wchodzących w życie z dniem 1 stycznia 2004 r., Ministerstwo Finansów, www.mf.gov.pl.

²⁰ G.Fedoreczuk, *Optymalizacja obciążeń podatkowych osób fizycznych w roku 2004*, „Monitor Podatkowy” 2004, nr 1.

²¹ M.Jarocki, R.Grabarz, *Podatek od działalności gospodarczej. Nowe zasady – nowe wątpliwości*, „Monitor Podatkowy” 2004, nr 3.

cywilne osób fizycznych, które w poprzednim roku podatkowym osiągnęły przychód 800 tysięcy euro.

Zaletą książki przychodów i rozchodów jest możliwość odliczania faktycznie poniesionych kosztów (możliwość zaliczenia w koszty wszelkich wydatków, których związek z uzyskanymi przychodami jesteśmy w stanie udowodnić). Ta forma opodatkowania w porównaniu z ryczałtem pozwala na uzyskanie korzyści finansowych przy wysokich kosztach działalności gospodarczej. Ze względów rachunkowych księga podatkowa jest bardziej skomplikowana niż formy zryczałtowane. Na przedsiębiorcy spoczywa obowiązek comiesięcznego składania deklaracji, a także konieczność gromadzenia wszystkich dokumentów księgowych, opisywanie ich i sprawdzanie ich poprawności formalnej. Prowadzenie księgowości wymaga w tym wypadku orientacji w przepisach, a ponadto wszystkie wydatki muszą być udokumentowane odpowiednimi rachunkami bądź fakturami (względnie dowodami wewnętrznymi). Dowody księgowe obejmują: faktury VAT rachunki, paragony, raporty dobowe z kasy fiskalnej, dowody wewnętrzne, noty księgowe, delegacje służbowe, bilety, dowody opłat bankowych i pocztowych, umowy zlecenia, umowy o dzieło, zestawienia sprzedaży). Przy wyborze podatkowej księgi przychodów i rozchodów należy przed rozpoczęciem działalności (najpóźniej pierwsza sprzedaż) powiadomić o tym fakcie właściwy urząd skarbowy. W zgłoszeniu należy również dokonać wyboru skali podatkowej (stawki progresywne lub stawka liniowa). W wypadku korzystania z biura rachunkowego do siedmiu dni od momentu podpisania umowy należy powiadomić o tym także urząd skarbowy. Przedsiębiorcy rozliczający się w tej formie są zobowiązani do comiesięcznego rozliczania się z urzędem skarbowym na formularzu PIT-5 (lub PIT-5L w wypadku stawki liniowej) do 20 dnia następnego miesiąca. Do 30 kwietnia następnego roku przedsiębiorcy zobowiązani są złożyć zeznanie roczne na formularzu PIT-36 (ewentualnie PIT-36L). Polskie przepisy prawa podatkowego przewidują również uproszczoną formę płacenia zaliczki na poczet podatku dochodowego. W tym wypadku nie trzeba składać miesięcznych deklaracji, podatkowych a jedynie deklarację roczną, co miesiąc natomiast należy uiścić 1/12 kwoty podatku sprzed 2. lat. Podatkowa księga przychodów i rozchodów składa się z księgi przychodów oraz księgi rozchodów.

Za przychód z działalności gospodarczej uważa się kwoty należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat i skont. Księga przychodów obejmuje trzy pozycje:

- wartość sprzedanych towarów handlowych lub usług na podstawie dowodów księgowych,
- pozostała sprzedaż (np. środki trwałe, wyposażenie, przychody z umorzonych zobowiązań, odsetki od środków na firmowym rachunku bankowym, przychody z różnic kursowych itp.),
- suma powyższych rubryk.

Księga rozchodów z kolei obejmuje następujące pozycje:

- ceny zakupionych towarów handlowych lub materiałów służących do ich produkcji,

- koszty uboczne związane z zakupem (np. koszt transportu, załadunku, ubezpieczenia w drodze),
- koszty reprezentacji i reklamy,
- wynagrodzenia pracowników, a także z tytułu umowy zlecenia czy umowy o dzieło,
- pozostałe wydatki (np. czynsze, media, odsetki od kredytów, zakup paliw, naprawy, remonty, amortyzacja środków trwałych, składki na ubezpieczenia, wartość wyposażenia, zużycie pojazdu, diety, ryczałty),
- inne sprawy gospodarcze (np. wydatki odnoszące się do przychodów przyszłego miesiąca).

Tabela 15. Wykaz wybranych stawek i okresów amortyzacyjnych

Lp.	Nazwa	Symbol KŚT	Stawka amortyzacji %	Okres amortyzacji używanych środków trwałych w zależności od wartości w zł		
				3 500 do 25 000 zł	25 001 do 50 000 zł	powyżej 50 000 zł
1	Kotły i maszyny energetyczne	3	7	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
2	Zespoły komputerowe	491	30	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
3	Maszyny i urządzenia do produkcji wyrobów włók.	55	14	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
4	Maszyny i urządzenia przem. Piekarniczego	568	14	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
5	Maszyny do robót budowlane	58	18	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
6	Kasy fiskalne i rejestrujące	669	20	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
7	Wyposaż. kin, teatrów	805	10	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
8	Kioski, budynki, kempingi	806	10	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
9	Maszyny biurowe	803	14	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
10	Narzędzia, przyrządy itp.	8	20	24 m-ce	36 m-cy	60 m-cy
11	Samochody osobowe	741	20	30 miesięcy		
12	Samochody ciężarowe	742	20	30 miesięcy		
13	Budynki mieszkalne	11	1,5	10 lat		
14	Budynki niemieszkalne	10	2,5	10 lat		
15	Wózki akumulatorowe, widłowe	745	14	30 miesięcy		

Źródło: D. Młodzikowska, B. Lundén, *Jednoosobowa firma. Jak założyć i samodzielnie prowadzić jednoosobową działalność gospodarczą*, Wydawnictwo BL Info Polska, Gdańsk 5005, s.154

Należy pamiętać, iż niemożliwe jest jednorazowe zaliczenie w koszty przedmiotu, urządzenia lub wartości niematerialnej o wartości wyższej niż 3500 zł (brutto). W takich wypadkach należy zastosować amortyzację, czyli okresowe odpisywanie określonej części ich wartości na skutek zużycia technicznego i zaliczeniu tej części w koszty (por. tabela 15).

Od przychodu można odliczyć wszystkie składki ubezpieczeniowe (składka na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe, zdrowotne i Fundusz Pracy). Jeżeli koszty uzyskania przychodu przekroczą sumę przychodów, różnica jest stratą. O wysokość straty ze źródła przychodów, poniesionej w roku podatkowym, można obniżyć dochód uzyskany z tego źródła w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych, z tym że wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty.

3.3. Podatek od towarów i usług VAT

Kwestie związane z opodatkowaniem towarów i usług (VAT) reguluje znowelizowana w 2004 r. w związku z akcesją Polski do Unii Europejskiej ustawa o podatku od towarów i usług²². Podatnikami tego podatku są wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. Przy rocznych obrotach poniżej 10 000 euro podatnicy mogą dobrowolnie zadeklarować się jako płatnicy podatku VAT (tzw. zwolnienie podmiotowe). Zwolnieniem objęte są również wybrane rodzaje działalności gospodarczej (tzw. zwolnienie przedmiotowe):

- usługi poczty państwowej, sprzedaż znaczków (pocztowych i skarbowych w cenach nominalnych),
- usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej z wyjątkiem usług weterynaryjnych,
- dostawa ludzkich organów, krwi i mleka kobiecego,
- usługi w zakresie edukacji,
- usługi prywatnego nauczania na poziomie podstawowym, średnim i wyższym świadczone przez nauczycieli,
- usługi w zakresie kultury i sportu, usługi twórców i artystów w rozumieniu przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych wynagradzane w formie honorariów za przekazanie lub udzielenie licencji do praw autorskich lub prawa do artystycznego wykonania (z wyjątkiem usług związanych z taśmami wideo oraz filmami promocyjnymi, usług w zakresie działalności stadionów i innych obiektów sportowych, wstępu na koncerty, spektakle itp, usług wypożyczania wydawnictw, działalności agencji informacyjnych, usług wydawniczych itp.),
- usługi naukowo-badawcze,
- usługi zakwaterowania w bursach, internatach i domach studenckich . usługi obozów, kolonii i podobne organizowane przez szkoły, świadczone wyłącznie na rzecz dzieci i młodzieży z tych szkół,
- wynajmowanie lub dzierżawienie na własny rachunek nieruchomości o charakterze mieszkalnym (zwolnienie nie dotyczy wynajmu lokali mieszkalnych na cele inne niż mieszkaniowe).

²² Ustawa z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. 2004, nr 54, poz. 535.

Ustawodawca wprowadził również pojęcie małego podatnika, za którego uważa się podatników u których wartość sprzedaży (wraz z kwotą podatku) nie przekroczyła wartości 80 000 euro. Mali podatnicy pod warunkiem pisemnego powiadomienia urzędu skarbowego mają możliwość wyboru następujących udogodnień²³:

- składania deklaracji podatkowych dla podatku od towarów i usług kwartalnie VAT-7K,
- rozliczania podatku od towarów i usług metodą kasową, czyli po uregulowaniu przez kontrahentów należności z tytułu sprzedaży towarów i usług.

Ustawa szczegółowo reguluje również obowiązki podatników VAT w zakresie handlu wewnątrzwspólnotowego, transgranicznego świadczenia usług oraz sprzedaży wysyłkowej. Podstawą opodatkowania jest obrót, czyli kwota podatku naliczonego z tytułu sprzedaży pomniejszona o kwotę podatku należnego z tytułu nabycia towarów i usług. Podmioty podlegające podatkowi VAT zobowiązane są do rejestracji w urzędzie skarbowym jako płatnicy podatku VAT na druku VAT-R, natomiast rejestracja podatników VAT dla potrzeb handlu wewnątrzwspólnotowego odbywa się na formularzu VAT-R/UE.

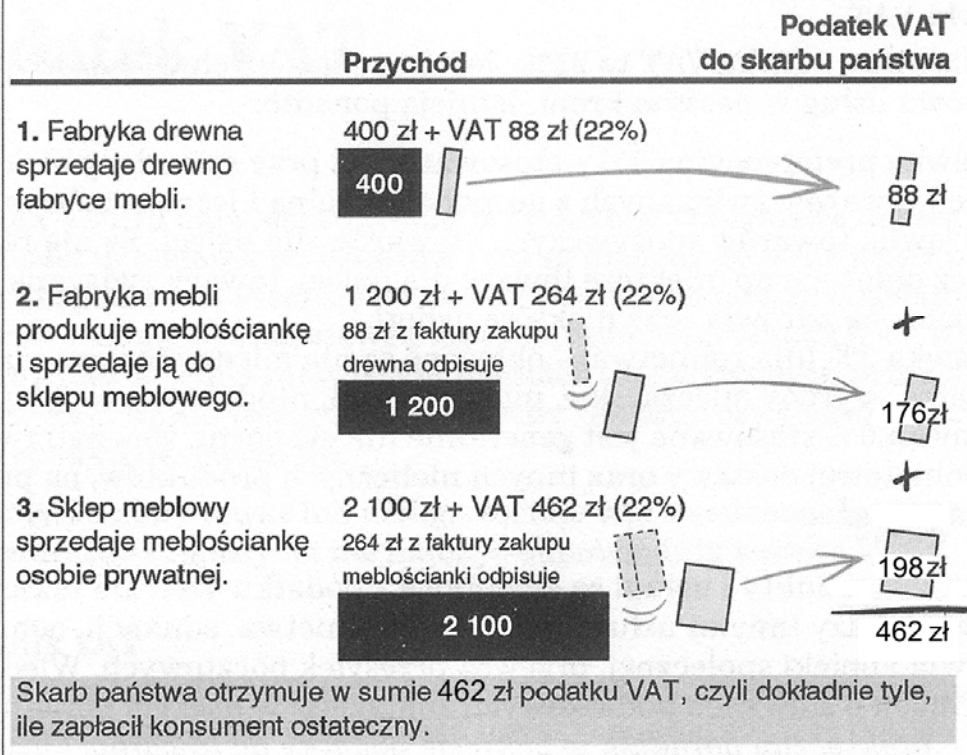
Podstawowa stawka podatku od towarów i usług VAT wynosi w Polsce 22%, natomiast stawki obniżone: 7% i 3%. Obniżoną stawkę 7-procentową stosuje się do towarów i usług wymienionych w załączniku nr 3 do Ustawy. Stawka 3-procentowa obowiązuje towary i usługi wymienione w załączniku nr 6, jednak jedynie 4 lata po akcesji (czyli do 30 kwietnia 2008 r.). Eksport, obroty wewnątrzwspólnotowe oraz sprzedaż wybranych artykułów (np. książki) jest opodatkowana stawką zerową. Ponadto pewna grupa usług jest zwolniona z opodatkowania podatkiem VAT (m.in. usługi edukacyjne). Przy wystawianiu faktur istotną rolę odgrywa Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług (PKWiU), której oznaczenie należy umieścić w odpowiedniej rubryce, gdy zastosowanie ma inna stawka niż podstawowa (22%). Zaniżenie stawki traktowane jest jako zawyżenie kwoty zwrotu podatku. Grożą za to sankcje z Kodeksu karnego skarbowego.

Podatnicy zobowiązani są do prowadzenia ewidencji zakupów i sprzedaży VAT, rejestracji sprzedaży przy pomocy kas fiskalnych (kas rejestrujących) oraz miesięcznego składania deklaracji podatkowych dla potrzeb podatku od towarów i usług VAT-7. Kasy fiskalne są obowiązkowe w wypadku sprzedaży towarów i usług na rzecz osób fizycznych o wartości rocznej powyżej 20 000 zł. W ciągu 7 dni od inicjacji (fiskalizacji) kasy należy powiadomić o tym fakcie urząd skarbowy. Za moment powstania zobowiązania podatkowego uznaje się dzień wystawienia faktury VAT, a nie dzień jej uregulowania przez kontrahentów. Do 25 dnia następnego miesiąca należy złożyć we właściwym urzędzie skarbowym deklarację VAT-7 (lub przy wyborze kwartalnego sposobu rozliczania się VAT-7K) oraz wpłacić na właściwe konto bankowe wartość podatku należnego.

²³ *Podatek od towarów i usług. Podstawowe zagadnienia*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2004, s.8.

VAT nie jest dla firmy kosztem

VAT, który firma płaci za zakupione towary, odpisuje się, kiedy sprzedaje ona swoje produkty lub usługi. To ostateczny konsument płaci cały VAT.

Źródło: D.Młodzikowska, B.Lundén, *Jednoosobowa firma. Jak założyć i samodzielnie prowadzić jednoosobową działalność gospodarczą*, Wydawnictwo BL Info Polska, Gdańsk 5005, s.74

Rozdział 4

Zatrudnianie pracowników

4.1. Rodzaje porozumień umownych o świadczenie pracy

Świadczenie pracy może być wykonywane albo w oparciu o stosunek pracy, albo w oparciu o cywilnoprawne formy zatrudnienia. Stosunek pracy, (czyli umowa o pracę i/lub umowę o pracę nakładczą) zawierany jest na podstawie Kodeksu pracy¹, natomiast cywilnoprawne formy zatrudnienia (czyli umowa zlecenie, umowa o dzieło i/lub umowa agencyjna) na podstawie Kodeksu cywilnego². Obowiązujące w Polsce przepisy przewidują wprawdzie kilka dodatkowych specyficznych rodzajów umów o świadczenie pracy (m.in. kontrakt menedżerski, zatrudnienie typu penalnego, zatrudnienie administracyjno-prawne, spółdzielczą umowę o pracę), jednak są one bardzo rzadko wykorzystywane w praktyce (por. tabela 16).

Stosunek pracy jest podstawowym rodzajem umowy o świadczenie pracy z jakiego korzystają przedsiębiorcy. Istnieje kilka rodzajów umowy o pracę, a mianowicie:

- na okres próbny,
- na czas określony,
- na czas wykonywania określonej pracy,
- na zastępstwo,
- na czas nieokreślony.

Umowa o pracę na okres próbny może być zawarta maksymalnie na trzy miesiące (prawo nie określa minimalnego czasu trwania tej umowy). Jest ona stosowana w wypadku, gdy pracodawca chce zweryfikować umiejętności zatrudnianego pracownika, lub – jak bywa to w praktyce – ograniczyć obciążenia z tytułu zatrudnienia pracownika (wynagrodzenie w ramach tej umowy jest bowiem dużo niższe). Pracodawca może zawrzeć z pracownikiem dwie kolejne umowy na czas określony, jednak trzecia umowa musi być wiążąca dla obu stron. Pracodawcę i pracownika obowiązuje 2-tygodniowy okres wypowiedzenia w wypadku, gdy umowa na czas określony zawierana jest na okres dłuższy niż 6 miesięcy, w przeciwnym razie umowę taką można zerwać bez wypowiedzenia. W sytuacjach, gdy dokładny czas wykonywania pracy jest niemożliwy do ustalenia w dniu podpisywania umowy korzystna, z punktu widzenia pracodawcy, jest umowa na czas wykonywania określonej pracy (najczęściej zawierana jest przy zatrudnianiu pracowników do prac sezonowych). Umowa na zastępstwo zawierana jest z osobą zastępującą pracownika danej firmy (najczęściej z powodu urlopu macierzyńskiego, wychowawczego czy zdrowotnego). Przy umowie na czas nieokreślony, którą Kodeks pracy uznaje za umowę wiążącą, okres wypowiedzenia wynosi trzy miesiące.

¹ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeksu Pracy, Dz. U. Nr 21 z późn. zm.

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.

Tabela 16. Klasyfikacja źródeł prawa pracy

Kategorie źródeł	Rodzaje unormowań	Zakres regulacji
Prawodawstwo państwowe	Konstytucja Kodeks pracy Ustawy szczególne Przepisy wykonawcze	Powszechnie obowiązujące przepisy prawne
Formalne porozumienia normatywne	Układy zbiorowe pracy	Dobrowolne porozumienia obowiązujące w jednostkach objętych układem
	Statuty spółek prawa handlowego Statuty przedsiębiorstw państwowych Statuty instytucji publicznych	Przepisy dotyczące zakresu i sposobu działania osób prywatnych
Uregulowania wewnątrzorganizacyjne	Regulaminy wynagrodzeń Regulaminy pracy Regulaminy organizacyjne Księgi służb	Postanowienia dotyczące członków danej jednostki
Regulacje indywidualnych stosunków pracy	Umowy o pracę	Ustalenia obowiązujące uczestników stosunku pracy

Źródło: L. A. Załączny, *Projektowanie regulaminu prac*, Ośrodek Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1997, s. 13

Oprócz umowy o pracę pracodawca może również, zażądać od pracownika zawarcia umowy o zakazie konkurencji. Warto zwrócić uwagę, iż jest to osobna umowa, a nie jak do tej pory jedynie aneks do umowy o pracę (w formie klauzuli). Umowa taka zakazuje w czasie trwania umowy (a niekiedy również do roku czasu po jej rozwiązaniu) prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy. W wypadku złamania postanowień tej umowy pracodawca może od pracownika domagać się odszkodowania poprzez wystąpienie na drogę sądową.

Podstawową cechą odróżniającą umowy cywilnoprawne od stosunku pracy jest brak elementu podporządkowania. Umowa zlecenie jest umową starannego działania, natomiast umowa o dzieło jest umową rezultatu. Podmiotami zawierającymi umowę zlecenie jest zleceniodawca oraz zleceniobiorca. Przedmiotem tej umowy jest określona czynność wykonywana okresowo. Standardowy koszt uzyskania przychodu przy umowie zlecenia wynosi 20%, jednak istnieje możliwość zastosowania przepisów o prawach autorskich, które podwyższają koszt uzyskania przychodu do 50%. Zaliczka na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z zasadami ogólnymi wynosi 19%. W wypadku gdy zleceniobiorca podpisuje umowę ze swoim stałym pracodawcą, ten ostatni zobowiązany jest odprowadzać składki na ubezpieczenie społeczne oraz składki na

fundusze ubezpieczeniowe, pracownik (zleceniobiorca) natomiast odprowadza składkę na ubezpieczenie zdrowotne. Gdy zleceniodawca podpisuje umowę ze zleceniobiorcą który nie jest jego pracownikiem jedynym obciążeniem z tytułu ubezpieczeń społecznych jest składka na ubezpieczenie zdrowotne, którą ponosi zleceniobiorca (wyjątkiem są studenci renciści, którzy są z niej zwolnieni).

Tabela 17. Podstawowe różnice pomiędzy stosunkiem pracy a umowami cywilnoprawnymi

Stosunek pracy	Umowy cywilno-prawne
większe bezpieczeństwo	mniejsze bezpieczeństwo
zależność	niezależność
mniej korzystne wynagrodzenie	korzystniejsze wynagrodzenie
większe obciążenia pracodawcy	mniejsze obciążenia pracodawcy

Źródło: opracowanie własne

Podmiotami zawierającymi umowę o dzieło są zamawiający oraz wykonawca, natomiast przedmiotem tej umowy jest wykonanie określonego, stanowiącego całość zadania. Koszty uzyskania przychodu wynoszą 20% lub w wypadku przenoszenia praw autorskich 50%. Zaliczka na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z zasadami ogólnymi wynosi 19%. Ogromną zaletą tej umowy jest brak konieczności odprowadzania składek ubezpieczeniowych. Umowa o dzieło jest korzystna między innymi dla twórców oraz osób wykonujących wolne zawody. Podstawowe różnice pomiędzy umową o pracę oraz umowami cywilnoprawnymi zostały zaprezentowane w tabeli 17 i 18.

Tabela 18. Podstawowe cechy umowy o pracę, umowy zlecenia i umowy o dzieło

Kryterium	umowa o dzieło	umowa zlecenie	umowa o pracę
ubezpieczenie zdrowotne	nie	tak	tak
ubezpieczenie społeczne	nie	tak lub nie	tak
zaliczka na podatek dochodowy	19%	19% - ub. zdr.	19% - ub. zdr.
koszty uzyskania przychodu	20 lub 50%	20 lub 50%	określone*
kwota wolna od podatku	nie	nie	tak
minimalne wynagrodzenie	nie	nie	tak

*102,25 lub 127,82 zł miesięcznie

Źródło: opracowanie własne

4.2. Dokumentowanie stosunku pracy

Przy zatrudnieniu pracowników pracodawca zobowiązany jest założyć im akta osobowe, które składają się z trzech części: A,B,C (por. tab. 19). Pierwsza z nich zawiera wszelkie dokumenty, które pracownik posiadał przed podjęciem zatrudnienia u danego pracodawcy, czyli obejmuje między innymi kwestionariusz osobowy, świadectwa pracy z poprzednich miejsc pracy, dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe, orzeczenia lekarskie. Druga część akt osobowych zawiera dokumentację z okresu zatrudnienia. Podstawowym dokumentem ją otwierającym jest umowa o pracę, jednak ta część zawiera również m.in. oświadczenie o zapoznaniu się z regulaminem pracy i przepisami BHP, kartę ryzyka zawodowego, potwierdzenie przyjęcia przez pracownika mienia pracodawcy, świadectwa i informacje dotyczące podnoszenia kwalifikacji, informacje o nałożeniu kar upomnienia, nagany, pieniężnych. W części B należy również umieścić wypowiedzenie warunków umowy o pracę, a gdy została ona zawarta na czas nieokreślony odpowiednie uzasadnienie. Ostatnia część akt osobowych zawiera dokumenty powstałe w wyniku rozwiązania umowy o pracę, a jej podstawowym dokumentem jest świadectwo pracy. Dokumentacja wynagrodzeń dzieli się na dokumentację księgową oraz rejestracyjną. Dokumenty księgowe to między innymi lista płac, zbiorcze zestawienie płac, rachunki do umów zlecenia i umów o dzieło. Dokumenty te stanowią podstawę zaksięgowania wypłaty wynagrodzenia lub honorarium. Podstawowym dokumentem rejestracyjnym jest karta wynagrodzeń, zaś dokumentem uzupełniającym karta zasiłkowa, w której rejestrowane są wszystkie okresy nieskładkowe.

Tabela 19. Wykaz dokumentów wymaganych przy prowadzeniu akt osobowych

Lp	Pracownicze akta osobowe	Dodatkowe wymogi
<i>Dokumenty niezbędne przy nawiązywaniu stosunku pracy</i>		
1	Kwestionariusz osobowy	Zdjęcia osoby ubiegającej się o zatrudnienie
2	Świadectwo pracy z poprzedniego miejsca pracy	
3	Dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe	Przedłożenie oryginałów do wglądu celem sporządzenia odpisów i kopii
4	Świadectwo ukończenia szkoły podstawowej	Obowiązuje osoby niepełnoletnie
5	Orzeczenie lekarskie	Stwierdzenie braku przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku
6	Inne dokumenty	Np. stanowiące podstawę do korzystania ze szczególnych uprawnień w zakresie stosunku pracy
<i>Dokumenty powstające w trakcie trwania stosunku pracy</i>		
1	Umowa o pracę	Wystawienie co najmniej w dwóch egzemplarzach łącznie z ew. zakresem czynności i obowiązków

2	Pisemne potwierdzenie zapoznania pracownika z regulaminem pracy i przepisami BHP	Ukończenie wymaganego szkolenia w zakresie BHP
3	Oświadczenie pracownika o zamiarze lub braku zamiaru korzystania z uprawnień dot. skróconego czasu pracy	Wymagane m.in. Przy zatrudnieniu kobiet ciężarnych i/lub sprawujących opiekę nad dzieckiem do lat 4
4	Potwierdzenie przyjęcia przez pracownika mienia pracodawcy z obowiązkiem zwrotu i/lub rozliczenia się	
5	Świadcstwa potwierdzające podniesienie kwalifikacji przez pracownika	
6	Wypowiedzenie warunków umowy o pracę	
7	Przyznanie pracownikowi nagrody lub wyróżnienia	
8	Wymierzanie kary porządkowej	
9	Udzielanie urlopu wychowawczego lub bezpłatnego	
10	Zawarcie umowy o zakresie konkurencji	
11	Orzeczenia lekarskie dot. wyników przeprowadzonych badań okresowych i kontrolnych	
12	Korespondencja prowadzona z podmiotami konsultującymi sprawy stosunku pracy	Opinia zakładowej organizacji związkowej
13	Informacje o wykonaniu przez pracownika powszechnego obowiązku obrony	
Dokumenty związane z ustanie zatrudnienia		
1	Wypowiedzenie lub rozwiązanie umowy o pracę	
2	Świadcstwo pracy	Kopia
3	Informacje o czynnościach związanych z zajęciem wynagrodzenia	Podstawa: art. 884 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego
4	Umowa o zakazie konkurencji po rozwiązaniu umowy o pracę	
5	Orzeczenie lekarskie o przeprowadzonych badaniach okresowych po rozwiązaniu umowy o pracę	

Źródło: L.A.Załęczny, *Drobna przedsiębiorczość. Organizacyjne aspekty zakładania małych i średnich firm*, Wydawnictwo Kolonia Limited, Wrocław 2003, s.140-141

Podstawowymi składnikami wynagrodzenia są oprócz płacy zasadniczej również premia, dodatek stażowy, dodatek funkcyjny, dodatek za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe. Wynagrodzenie brutto określone w umowie o pracę jest odpowiednio pomniejszane

WYNAGRODZENIE BRUTTO / NETTO

Zakładamy, że

- pracownik zarabia 1000,00 PLN brutto,
- oprócz wynagrodzenia pracownik nie otrzymuje żadnych świadczeń w naturze,
- pracownik płaci wszystkie składki na ubezpieczenia społeczne (sytuacja do momentu przekroczenia kwoty 72 690 zł brutto (w 2005 r.),
- pracownik korzysta ze standardowej wysokości kosztów uzyskania przychodu, która wynosi 102,25 zł miesięcznie (w 2005 r.)
- pracownik korzysta ze standardowej miesięcznej kwoty zmniejszającej zaliczkę na podatek dochodowy tzw. ulgi podatkowej, która wynosi 44,17 zł miesięcznie (w 2005 r.)

1. **Obliczamy składki na ubezpieczenia społeczne:**

9,76% (ub. emerytalne) 97,60 zł

6,5% (ub. rentowe) 65,00 zł

2,45% (ub. chorobowe) 24,50 zł

Suma składek **187,10 zł**

2. **Od kwoty brutto odejmujemy**

składki na ubezpieczenia społeczne:

1000,00 – 187,10,00 = **812,90** - to jest podstawa do składki na NFZ;

składki na ubezpieczenia społeczne i koszty uzyskania przychodu:

1000,00 – 187,90 – 102,25 = 710,65 po zaokrągleniu do pełnych złotych jest to podstawa do naliczenia podatku

3. **Obliczamy składkę na NFZ:**

812,90 x 8,5% = 69,10

4. **Obliczamy podatek:**

711 x 19% = 135,09

– 44,17 (ulga podatkowa)

– 63,00 (7,75 % - a nie 8,50% - składki na NFZ)

= 27,90 (w zaokrągleniu do pełnych dziesiątek groszy)

5. **Obliczamy kwotę wynagrodzenia netto:**

Od kwoty brutto odejmujemy wszystkie naliczone potrącenia:

Brutto 1000,00

Składki na ubezpieczenia społeczne – 187,10

Składka na NFZ – 69,10

Zaliczka na podatek – 27,90

ŁĄCZNIE: 284,1

Netto 715,90 PLN

o koszty uzyskania przychodu, których kwota standardowo wynosi 102,25 zł miesięcznie, a w wypadku, gdy miejsce zamieszkania pracownika i siedziba firmy są różne 127,82 zł. Pracodawca dodatkowo zobowiązany jest uiszczać składki na ubezpieczenia społeczne oraz składki na fundusze ubezpieczeniowe, co *de facto* oznacza wyższe koszty dla pracodawcy (wynagrodzenie ubruttowane). Pracownik natomiast zobowiązany jest do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, składki na ubezpieczeni zdrowotne oraz zaliczki na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych (wynagrodzenie netto). Poniżej zaprezentowano przykładowe wyliczenie wynagrodzenia netto oraz wynagrodzenia ubruttowanego od podstawy wynoszącej 1000 zł.

4.3. Wybrane zagadnienia prawa pracy

Kodeks pracy reguluje podstawowe kwestie dotyczące między innymi czasu pracy, urlopu wypoczynkowego, bezpieczeństwa i higieny pracy, ale także obowiązki i prawa pracownika oraz odpowiedzialność prawną wynikającą z tytułu umowy o pracę. Podstawowy wymiar czasu pracy wynosi 8 godzin na dobę, czyli 40 godzin tygodniowo (art. 129 § 1 Kodeksu pracy). Kodeks pracy dopuszcza również przedłużony wymiar czasu pracy, który może wynosić odpowiednio 12, 16 lub maksymalnie 24 godziny. Za pracę w niedzielę i święta pracownikowi przysługuje dzień wolny lub podwyższenie wynagrodzenia podstawowego o 100%. W art. 151 § 1 Kodeksu pracy ustawodawca zdefiniował pojęcie pracy w godzinach nadliczbowych dwoma określeniami, a mianowicie stwierdzając, że jest to praca wykonywana:

- ponad obowiązujące pracownika normy czasu pracy,
- ponad przedłużony dobowy wymiar czasu pracy.

Pracodawca zobowiązany jest zapewnić pracownikowi minimalny odpoczynek dobowy, który wynosi 11 godzin, co oznacza iż maksymalny czas pracy w ciągu doby wynosi 13 godzin. W wypadku przedłużonego wymiaru czasu pracy pracodawca zobowiązany jest do zapewnienia tzw. odpoczynku równoznacznego, który wynosi 24 godziny. Przepisy prawa pracy określiły maksymalny wymiar czasu pracy na 48 godzin tygodniowo, przy równoczesnym nie przekraczania w ciągu doby 5 godzin nadliczbowych. Pracownikom ze stażem pracy do 10 lat przysługuje 20 dni urlopu wypoczynkowego w ciągu roku. Gdy staż pracy wynosi więcej niż 10 lat wymiar urlopu wypoczynkowego wynosi 26 dni. Na poczet okresu pracy zalicza się również okres nauki (szkoła zasadnicza – 3 lata; szkoła średnia zawodowa – 5 lat; średnia szkoła ogólnokształcąca – 4 lata; szkoła policealna – 6 lat; szkoła wyższa – 8 lat).

Prawo do pierwszego urlopu pracownik nabywa w wysokości 1/12 wymiaru urlopu po każdym przepracowanym miesiącu. Urlopy zaległe za poprzedni rok kalendarzowy należy wykorzystać do końca pierwszego kwartału następnego roku. Pracownikowi przysługuje również urlop na żądanie. Można z niego skorzystać cztery razy w ciągu roku po jednym dniu. Pracownik w danym dniu po przyjsciu do pracy powiadamia pracodawcę o skorzystaniu z urlopu na żądanie, natomiast pracodawca jedynie przyjmuje ten fakt do wiadomości. Dni wolne od pracy

w ramach urlopu na żądanie zaliczane są w poczet wymiaru urlopu wypoczynkowego. Przy rozwiązaniu umowy o pracę pracodawca zobowiązany jest wypłacić pracownikowi ekwiwalent za niewykorzystany urlop. Ekwiwalent taki nie przysługuje pracownikom, z którymi nie rozwiązuje się umowy o pracę. Pracownikom przysługuje również prawo do urlopu wychowawczego, który w wypadku pierwszego dziecka wynosi 3 lata a w przypadku kolejnych 5 lat. Pracownik może również skorzystać z urlopu bezpłatnego, jednak jedynie za zgodą pracodawcy.

Na pracodawcy spoczywa obowiązek zapewnienie pracownikom odpowiednich warunków pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy. Przepisy BHP możemy podzielić na te, które mają ogólne zastosowanie w każdym zakładzie pracy oraz przepisy szczegółowe, które mają zastosowanie jedynie w konkretnych rodzajach działalności gospodarczej. Obowiązek przestrzegania przepisów BHP zarówno ze strony pracodawcy, jak i pracownika jest niezależny od formy zatrudnienia (umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło). Za przestrzeganie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy może w zakładzie odpowiadać bezpośrednio pracodawca, który posiada wymagane przeszkolenie, jak również powołane służby BHP. Na pracodawcy spoczywa również obowiązek zapewnienia pracownikowi okularów korygujących wzrok, jednak wtedy, gdy w ramach profilaktycznych badań lekarskich lekarz stwierdzi taką potrzebę³.

Kodeks pracy nakłada na pracownika wiele obowiązków, pracownik jest przede wszystkim zobowiązany wykonywać prace sumiennie i starannie oraz stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami pracy lub umową o pracę (art. 100 Kodeksu pracy). Do obowiązków pracownika należy:

- przestrzeganie czasu pracy ustalonego w zakładzie pracy,
- przestrzeganie regulaminu pracy i ustalonego w zakładzie pracy porządku,
- przestrzeganie przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych,
- dbanie o dobro zakładu pracy, chronienie jego mienia oraz zachowania w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę,
- przestrzeganie tajemnicy określonej w odrębnych przepisach,
- przestrzeganie w zakładzie pracy zasad współzycia społecznego.

Przepisy prawa pracy nakładają na pracownika odpowiedzialność prawną, w tym:

- odpowiedzialność materialną na zasadach ogólnych,
- odpowiedzialność materialną za mienie powierzone.

Aby pociągnąć pracownika do odpowiedzialności materialnej na zasadach ogólnych muszą łącznie zaistnieć cztery przesłanki:

- zaniechanie wykonywania lub nienależyte wykonywanie przez pracownika obowiązków czyli działanie lub zaniechanie mające charakter bezprawny,
- czyn pracownika ma charakter nieumyślny i jest zawiniony,

³ Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 1 grudnia 1998 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz. U. Nr 148, poz. 973).

- pracodawca musi ponieść szkodę,
- pomiędzy czynem pracownika, a szkodą musi zachodzić związek przyczynowo skutkowy.

4.4. Składki ubezpieczeniowe

Od 1 stycznia 1999 r. system ubezpieczeń społecznych w Polsce składa się z trzech filarów. Filar I obejmuje Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS), który ma charakter obowiązkowego powszechnego ubezpieczenia w ramach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) lub Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) w wypadku rolników. Filar II obejmuje prywatne otwarte fundusze ubezpieczeniowe (OFE). Składki na filar II odprowadzane są za pośrednictwem pierwszego filaru. Przynależność do drugiego filaru jest powszechna i obowiązkowa. Wyjątek stanowią starsze osoby (urodzone przed 1949 r.), które są już mocno zaawansowane w nabywaniu praw do emerytury według starych zasad⁴. Do końca 1998 roku obowiązywał system repatrycyjny („stary” system) oparty na umowie pokoleniowej. Obecnie składka na ubezpieczenia społeczne 19,52% jest dzielona proporcjonalnie pomiędzy tzw. zreformowanym ZUS (12,22%) a OFE (7,3%). Drugi filar polega na gromadzeniu i inwestowaniu składek członków OFE na indywidualnych kontach. Pieniędźmi gromadzonymi w OFE zarządzają Powszechne Towarzystwa Emerytalne (PTE). Działalność wszystkich funduszy kontrolowana jest przez Komisję Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych (KNUiFE). Pierwszy i drugi filar różnią się od siebie w sposób zasadniczy w swojej filozofii, charakterze prawnym, sposobach funkcjonowania oraz organizacji, zakresie działania (drugi filar obejmuje tylko ubezpieczenie emerytalne) i wielkości gromadzonych, a także wydatkowanych środków finansowych⁵. Filar III z kolei obejmuje dobrowolne dodatkowe ubezpieczenia emerytalne. W ramach funduszu socjalnego pracodawca może zaoferować swoim pracownikom przystąpienie do Pracowniczego Programu Emerytalnego (PPE), który jest formą trzeciego filaru⁶. Zasady dotyczące naliczania, pobierania i odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne reguluje ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych⁷. Składki na ubezpieczenia społeczne można uszeregować w trzech kategoriach:

- składki na ubezpieczenia społeczne,
- składki na fundusze ubezpieczeniowe,
- składka na ubezpieczenie zdrowotne.

Składki w ramach powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych są płacone zarówno przez pracodawcę jak i pracownika. Składki na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe) w równej

⁴ Urodzeni w latach 1949 - 1968 mieli prawo wyboru pomiędzy starym a nowym systemem.

⁵ W. Sanetra, *Tańcowały dwa filary*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Zdrowotnych”, 2002, nr 2.

⁶ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych, Dz. U. 2004, nr 116, poz. 1207.

⁷ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. Nr 137, poz. 887 z późn. zm.

części opłaca pracodawca i pracownik. Składki na fundusze ubezpieczeniowe (Fundusz Pracy, Fundusz Pracowniczych Świadczeń Gwarantowanych) opłaca w całości pracodawca. Z kolei składkę na ubezpieczenie zdrowotne w całości opłaca pracownik (por. tabela 20).

Tabela 20. Wysokość składek ubezpieczeniowych w Polsce (w %)

Rodzaj ubezpieczenia	Składka pracodawcy	Składka pracownika	Razem
składki na ubezpieczenia społeczne			
ubezpieczenie emerytalne	9,76	9,76	19,52
ubezpieczenie rentowe	6,50	6,50	13,00
ubezpieczenie wypadkowe	0,97 – 3,86	-	0,97 – 3,86
ubezpieczenie chorobowe	-	2,45	2,45
składki na fundusze ubezpieczeniowe			
Fundusz Pracy	2,45	-	2,45
Fundusz Pracowniczych Świadczeń Gwarantowanych	0,15	-	0,15
składka na ubezpieczenie zdrowotne			
ubezpieczenie zdrowotne	-	8,50	8,50

Źródło: K.Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s.290

Podstawę wymiaru składki w wypadku pracowników stanowi pełny miesięczny przychód pracownika. Natomiast w wypadku samodzielnych przedsiębiorców podstawą wymiaru składek jest kwota nie niższa niż 60% (75% dla ubezpieczenia zdrowotnego) przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce w poprzednim kwartale. Samozatrudnieni opłacają całą składkę samodzielnie najczęściej jednak od ustalonego minimum. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz fundusze ubezpieczeniowe wynosi 1391,12 zł (za wrzesień, październik, listopad 2005). Przy uwzględnieniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ich minimalna wysokość wynosi 670,81 zł, a wraz z dobrowolnym ubezpieczeń chorobowym 704,89 zł. Warto zaznaczyć, iż od 2003 r. płatnicy samodzielnie ustalają procentową wysokość stawki na ubezpieczenie wypadkowe w granicach 0,97-3,86%⁸ (obecnie minimalna składka wynosi 13,21 PLN). Składki na fundusze ubezpieczeniowe opłacają w całości pracodawcy, przy czym minimalna składka na Fundusz Pracy wynosi 34,08 PLN. Z kolei składkę na ubezpieczenie zdrowotne opłacają jedynie pracownicy, lub osoby samozatrudnione. Kwotowa podstawa wymiaru tej stawki wynosi 1852,73 PLN (co stanowi 75% minimalnego wynagrodzenia). Miesięczna składka na ubezpieczenie zdrowotne w ramach ZUS wynosi 8,50% podstawy jej wymiaru, przy czym nie mniej niż 157,48 zł (wrzesień, październik, listopad 2005). Składka na ubezpieczenia zdrowotne z roku na rok

⁸ Ustawa z dnia 20 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, Dz.U. 2002, nr 199, poz. 1673 i nr 241, poz. 2074; Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 listopada 2002 r. w sprawie zróżnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków, Dz.U. 2002, nr 200, poz. 1692 i nr 203, poz. 1720.

będzie rosła - docelowo wyniesie ona 9%. Składka na ubezpieczenie zdrowotne (do wysokości 7,75% podstawy jej wymiaru) podlega odliczeniu od dochodu. Dużo niższe stawki obowiązują podatników ubezpieczonych w KRUS.

Tabela 21. Wysokość wkładki od przedsiębiorców jednoosobowych (za wrzesień, październik, listopad 2005, w zł)

Rodzaj składki konto	Z dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym	Bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego
Ubezpieczenia społeczne konto: 83101010230000261395100000	513,33	479,25
Ubezpieczenie zdrowotne konto: 78101010230000261395200000	157,48	157,48
Fundusz Pracy konto: 73101010230000261395300000	34,08	34,08
Razem:	704,89	670,81

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, www.zus.pl (stan na październik 2005)

W 2005 r. składka na ubezpieczenie emerytalne i rentowe jest odprowadzana do momentu, w którym wynagrodzenie brutto pracownika (liczone od początku roku) przekroczy kwotę 72 690 PLN. W takim przypadku przestaje się odprowadzać składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, natomiast składki na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe są nadal odprowadzane. Jeżeli do opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest zobowiązany więcej niż jeden płatnik składek, ubezpieczony musi zawiadomić wszystkich płatników składek o przekroczeniu kwoty rocznej podstawy wymiaru składek. Za ewentualne błędne zawiadomienie, powodujące nieopłacanie składek odpowiedzialność ponosi ubezpieczony. Składka na ubezpieczenia zdrowotne ustalana jest procentowo i nie przewidziano dla niej limitu do którego jest odprowadzana.

Zapamiętaj!

Odprowadzanie składek na ubezpieczenia społeczne jest obowiązkowe tylko z jednego rodzaju przychodu, z pozostałych z kolei jest dobrowolne. Oznacza to, iż przedsiębiorca prowadzący własną działalność gospodarczą, który jednocześnie pracuje w ramach stosunku pracy nie musi odprowadzać od siebie składek na ubezpieczenie społeczne.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne jest natomiast odprowadzana od każdego rodzaju uzyskiwanego przychodu. W niektórych wypadkach sytuacja taka wydaje się być paradoksalna, gdyż składka na ubezpieczenie zdrowotne może przewyższać dochód uzyskany z danego rodzaju działalności gospodarczej.

Od sierpnia 2005 roku przewidziane zostały dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą pewne ułatwienia. Podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla tych osób stanowi kwota nie niższa niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia co w praktyce oznacza składkę na ubezpieczenia społeczne w wysokości co najmniej 254,70 zł. Składka na ubezpieczenie zdrowotne musi zostać odprowadzona w całości. Warunkiem skorzystania z ułatwień są:

- rozpoczęcie wykonywania działalności gospodarczej nie wcześniej niż 25 sierpnia 2005 roku,
- w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej przedsiębiorcy nie prowadzili pozarolniczej działalności gospodarczej,
- przedsiębiorcy nie wykonują działalności gospodarczej na rzecz byłego pracodawcy na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub poprzednim roku kalendarzowym wykonywały w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej.

Tabela 22. Wykaz dokumentów zgłoszeniowych na potrzeby ubezpieczeniowe

Symbol formularza	Nazwa formularza
ZUS ZUA	Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej
ZUS ZZA	Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego/zgłoszenie zmiany danych
ZUS ZIUA	Zgłoszenie zmiany danych identyfikacyjnych osoby ubezpieczonej
ZUS ZCNA	Zgłoszenie danych o członkach rodziny, których adres zamieszkania nie jest zgodny z adresem zamieszkania ubezpieczonego, dla celów ubezpieczenia zdrowotnego
ZUS ZCZA	Zgłoszenie danych o członkach rodziny, których adres zamieszkania jest zgodny z adresem zamieszkania ubezpieczonego, dla celów ubezpieczenia zdrowotnego
ZUS ZWUA	Wyrejestrowanie z ubezpieczeń
ZUS ZPA	Zgłoszenie/zmiana danych składek - osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej
ZUS ZFA	Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek - osoby fizycznej
ZUS ZIPA	Zgłoszenie zmiany danych identyfikacyjnych płatnika składek
ZUS ZWPA	Wyrejestrowanie płatnika składek
ZUS ZBA	Informacja o numerach rachunków bankowych płatnika składek
ZUS ZAA	Adresy prowadzenia działalności gospodarczej przez płatnika składek

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, www.zus.pl (stan na październik 2005)

Samodzielni przedsiębiorcy uruchamiający działalność gospodarczą są zobowiązani do 7 dni od rozpoczęcia działalności gospodarczej, która jest tutaj rozumiana jako

rejestracja w urzędzie skarbowym, do dokonania rejestracji w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. W tym celu należy wypełnić trzy formularze:

- ZUS ZFA - zgłoszenie danych płatnika składek - osoby fizycznej,
- ZUS ZZA - zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego,
- ZUS ZUA - zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego,

oraz w razie potrzeby następujące załączniki:

- ZUS ZBA – informacja o numerach rachunków bankowych,
- ZUS ZAA – adresy prowadzenia działalności gospodarczej.

Natomiast przy zatrudnianiu pracowników (do 7 dni od rozpoczęcia zatrudnienia) pracodawca zobowiązany jest do przesłania do ZUS dwóch dokumentów rejestracyjnych:

- ZUS ZZA - zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego,
- ZUS ZUA - zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego.

Przedsiębiorca zobowiązany jest przesłać deklarację ZUS DRA do 10 dnia następnego miesiąca, gdy nie zatrudnia pracowników, w przeciwnym razie do 15 dnia następnego miesiąca. Składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana jest zawsze za pełny miesiąc, natomiast składki na ubezpieczenia społeczne proporcjonalnie do dni objętych ubezpieczeniem. Do zbiorczej deklaracji ZUS DRA, w której podana jest jedynie liczba pracowników oraz ogólna suma składek, należy dołączyć deklaracje imienne dla każdego pracownika oddzielnie. Przedsiębiorcy ponadto zobowiązani są do przekazywania pracownikom deklaracji ZUS RMUA.

Inspektorzy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, po okazaniu legitymacji służbowej upoważnienia do kontroli mają prawo do pełnej kontroli firmy w tym do:

- badania wszelkich ksiąg, dokumentów finansowo-księgowych i osobowych oraz innych nośników informacji związanych z zakresem kontroli,
- zabezpieczania zebranych dowodów,
- żądania udzielania informacji przez płatnika składek i ubezpieczonego,
- legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, jeżeli jest to niezbędne dla potrzeb kontroli,
- przesłuchania świadków, płatników i ubezpieczonego.

Literatura

Administracja podatkowa oraz system podatkowy w Polsce. Biuletyn informacyjny, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2004

Bajer P., *Poprawki krytykowane i popierane*, „Rzeczpospolita”, z dnia 01.07.2004 r.

Działalność gospodarcza w Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia, red. K.Wach, Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005

Ekonomika i zarządzanie małą firmą, red. B.Piasecki, PWN, Warszawa-Łódź 2001

Gallagher R.R., *Mała firma to takie proste*, Wydawnictwo Signum, Kraków 1992

Gościński-Kasprzyk D., *Przedsiębiorczość po polsku*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2001

Kingston P., *Wielka księga małego biznesu*, Wydawnictwo Signum, Kraków 1992

Klimek J., *A co z naszą przedsiębiorczością*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005

Koleśnik A., *Jaki podatek wybrać*, „Rzeczpospolita” z dnia 23.09.2004, nr 224, dodatek „Dobra Firma”

Konkurencja na torach, „Biuletyn Górniczy” 2004, nr 7-8 (lipiec-sierpień)

Koroluk S., *Ewidencja działalności gospodarczej*, Wydział Prawa Uniwersytetu Gdańskiego, <http://prawo.univ.gda.pl/koroluk/> (stan na październik 2005)

P.Koryński, M.C.Ashmore, R.Terminello, K.L.Kramer, *Moje małe przedsiębiorstwo*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 1992

Laszczak M., *Kierowanie małą firmą. Tajniki przedsiębiorczości*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2004

Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce a integracja europejska, red. M.Bednarczyk, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2004

Markowski W., *ABC Small business'u*, Wydawnictwo Marcus s.c., Łódź 2002

Matuszewska E., *Za dwa lata rozliczenia przez Internet*, „Gazeta Prawna” z dnia 18.01.2005 r.

Młodzikowska D., Lund B., *Jednoosobowa firma. Jak założyć i samodzielnie prowadzić jednoosobową działalność gospodarczą*, Wydawnictwo BL Info Polska, Gdańsk 5005

Podatek od towarów i usług. Podstawowe zagadnienia, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2004

Sanetra W., *Tańcowaty dwa filary*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Zdrowotnych”, 2002, nr 2

Targalski J., *Przedsiębiorczość i zarządzanie*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2003

Tomaszewski K., *Liniowy rozliczany po raz pierwszy*, „Gazeta Prawna” z dnia 05.01.2005 r.

Tyson E., Schell J., *Własna firma*, Wydawnictwo RM, Warszawa 1999

Wach K., *Jak założyć firmę w Unii Europejskiej*, wyd. I, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004

Wach K., *Jak założyć firmę w Unii Europejskiej*, wyd. II uaktualnione, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005

Wach K., *Rola państwa i samorządu terytorialnego w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce* [w:] Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego, seria: Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, Zeszyt 2004, nr 2, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2004

Wach K., *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005

Wierzba B., Makiewicz M., *Przedsiębiorczość*, wydanie II zmienione, Fundacja Gospodarcza, Gdynia 2005

Wierzbicki P., *Mój biznes. Poradnik przedsiębiorcy*, Wydawnictwo I-BIS s.c., Wrocław 2003

Załączny L.A., *Drobna przedsiębiorczość. Organizacyjne aspekty zakładania małych i średnich firm*, Wydawnictwo Kolonia Limited, Wrocław 2003

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1991 roku w sprawie taksy notarialnej (Dz.U. 1991 Nr 33 poz. 146 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów (Dz.U. 2004, Nr 282, poz. 2807)

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie wysokości opłat za czynności administracyjne związane z wykonywaniem transportu drogowego oraz za egzaminowanie i wydawanie certyfikatu kompetencji zawodowych (Dz.U. 2004, Nr 82, poz. 759)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 listopada 2002 r. w sprawie zróżnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków (Dz.U. 2002, Nr 200, poz. 1692 i Nr 203, poz. 1720)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 grudnia 1998 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz. U. 1998, Nr 148, poz. 973)

Ustawa z dnia 1 września 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych (Dz.U. 2003, Nr 137, poz. 1302)

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2004, Nr 54, poz. 535)

Ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz.U. 1998, Nr 142, poz. 702 z późn. zm)

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1998, Nr 137, poz. 887 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. 2000, Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 18 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2004, Nr 263, poz. 2619)

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004, Nr 173, poz. 1807)

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz.U. 2004, Nr 116, poz. 1207)

Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez rzez osoby fizyczne (Dz.U 2004, Nr 210, poz. 2135, Dz.U. 1998, Nr 144, poz. 930 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 20 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. 2002, Nr 199, poz. 1673 i Nr 241, poz. 2074)

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964, Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeksu Pracy (Dz.U. 1974, Nr 21 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 Nr 80 poz. 350 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. 1995, Nr 88, poz. 439 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. 1997, Nr 137, poz. 926 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. Nr 86, poz. 960 z późn. zm. z 2005 r.)

Ministerstwo Gospodarki i Pracy RP
<http://www.mg.gov.pl>

Ministerstwo Sprawiedliwości RP
<http://www.ms.gov.pl>

Państwowa Inspekcja Pracy
<http://www.pip.gov.pl>

Okręgowy Inspektorat Pracy w Krakowie
<http://www.krakow.oip.pl>

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie,
<http://www.wsse.krakow.pl>

Zakład Ubezpieczeń Społecznych
<http://www.zus.pl>; <http://e-inspektorat.zus.pl>

Sejm RP - Internetowy System Informacji Prawnej
<http://isip.sejm.gov.pl/prawo/index.html>

Informacja o Autorze

Krzysztof WACH

Akademia Ekonomiczna w Krakowie
Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji
31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27
tel. (+48-12) 29-35-327, 29-35-363
<http://www.ae.krakow.pl/wachk>
e-mail: wachk@ae.krakow.pl

Pracownik naukowy Akademii Ekonomicznej w Krakowie na Wydziale Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych w Katedrze Przedsiębiorczości i Innowacji. Absolwent Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Studiował handel zagraniczny na kierunku międzynarodowe stosunki gospodarcze i polityczne. Absolwent Studium Psychologii i Pedagogiki, w którym specjalizował się w aktywnych metodach nauczania problemowego przedmiotów ekonomicznych. Współzałożyciel Małopolskiego Centrum Integracji i Edukacji Europejskiej. Dyrektor Instytutu Wspierania Przedsiębiorczości w Krakowie. Członek *European International Business Academy* i *European Academy of Management* z siedzibą w Brukseli (Belgia), a także członek europejskiej sieci publicznych jednostek badawczych w zakresie innowacyjności *ProTon Europe* z siedzibą w Brukseli (Belgia) oraz Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedzą z siedzibą w Bydgoszczy. Ekspert Krajowego Forum Przedsiębiorczości. Współautor pięciu projektów badawczych finansowanych przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (dawne KBN). Odbił staże zagraniczne w Austrii i na Słowacji. Prowadził zajęcia w języku angielskim na kursie Master in European Studies dla Università di Siena (Włochy) z zakresu przedsiębiorczości (*Small and medium-sized enterprises in the European Union*), a także dla Uniwersytetu Jagiellońskiego (*Small and medium-sized enterprises in Poland*). Wykładowca na studiach podyplomowych "Zarządzanie Funduszami Unii Europejskiej" na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W ramach działalności naukowej i dydaktycznej specjalizuje się w funkcjonowaniu małych i średnich przedsiębiorstw na rynku europejskim. Konsultant i doradca w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w Unii Europejskiej. Trener zarządzania podczas licznych szkoleń dla przedsiębiorców, bankowców i pracowników administracji publicznej. Jest autorem książek „Jak założyć firmę w Unii Europejskiej” (2004) oraz "Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej" (2005), a także współautorem książek „Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce a integracja europejska” (2005) i „Działalność gospodarcza w Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia” (2005), a także ponad czterdziestu artykułów naukowych, głównie z zakresu stosunków międzynarodowych oraz zarządzania małymi i średnimi przedsiębiorstwami, jak również wielu artykułów publicystycznych opublikowanych na łamach „Rzeczpospolitej”. Dwukrotnie został wyróżniony za osiągnięcia naukowe Nagrodą Rektora Akademii Ekonomicznej (2003, 2004).

„Książka mieści się w nurcie praktycznym zarządzania, a dotyczącym zakładania i zarządzania w mikro i małych przedsiębiorstwach. Jest opracowaniem inspirującym, a zarazem praktycznym podręcznikiem, przede wszystkim zakładania mikroprzedsiębiorstw na rynku lokalnym. Recenzowane opracowanie ma zwartą oraz jednolitą budowę pod względem tematycznym i zasługuje na miano podręcznika - przewodnika podjętego przez Autora tematu. Wewnętrzna struktura poszczególnych rozdziałów opiniowanej książki jest przejrzysta i konsekwentnie jednoznacznie zorientowana pod względem tematycznym. Praca zredagowana jest w jednolitej konwencji. Wysoka ocena komunikatywności podręcznika wynika także z ciekawych rysunków, schematów i tablic, jak również wyróżniania w tekście podstawowych zagadnień. Przewodnik jest zaadresowany do ludzi bez doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, może być skierowany także do praktyków - mikroprzedsiębiorców, działających na rynkach lokalnych. Książka spotka się zapewne z dużym zainteresowaniem szerokiego grona czytelników.”

Prof. dr hab. Małgorzata Bednarczyk
Uniwersytet Jagielloński

ISBN 83-922856-2-X - wersja elektroniczna
(ISBN 83-922856-1-1 - wersja drukowana)